

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi dokuzuncu inikat

19 - III - 1934 Pazartesi

Mündericat

	Sayıfa		Sayıfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	74	lifi	75
2 — Havale edilen evrak	74	4 — Müzakere edilen maddeler	75
3 — Tahlifler	75	1 — Kazanç vergisi hakkında 1/173 numaralı kanun lâyihası ve İktisat, Maliye, Bütçe ve Adliye ve Dahiliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümen mazbatası	75:107
1 — Kütahya mebusu Naşit Hakkı Beyin tahlifi	75		
2 — Ordu mebusu Ali Canip Beyin tah-			

1 — SABIK ZABIT HULÂSASI

Yozgat mebusu Yahya Kemal Beyin tahlifi icra edildikten sonra,

Dahiliye memurları kanununun 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasının değiştirilmesine mütedair kanun lâyihasının birinci müzakeresi yapıldı.

Sonra kazanç vergisi kanunu lâyihasının müzakeresine başlanarak birinci ve ikinci maddeleri mü-

zakere ve kabul, üçüncü maddesinin 8 ve 16 ncı fıkraları encümenine tevdi ve diğerleri kabul edildi ve pazartesi günü toplanılmak üzere celse tatil olundu.

Reis Vekili	Kâtip	Kâtip
Hasan	Mersin	Denizli
	Hamdi	Haydar Rüştü

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyihaalar

1 — Ankara yüksek ziraat enstitüsü 1934 senesi bütçesi hakkında kanun lâyihası (Bütçe encümenine)

2 — Havayolları Devlet işletme idaresinin 1933 senesi bütçesine 10 000 liralık tahsisat konulmasına dair kanun lâyihası (Bütçe encümenine)

3 — Matbuaları toplama hakkında kanun lâyihası (Maarif, Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenlerine)

4 — Memurin kanununun 75 inci maddesine bir fıkra ilâvesine dair olan kanuna müzeyyel kanun lâyihası (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Takrirler

5 — İstanbul mebusu Hamdi Mustafa Beyin, 1932 senesi muvazenei umumiye kanununun 40 ncı maddesinin tefsiri hakkında takriri (Bütçe encümenine)

Mazbatalar

6 — Barut ve mevaddı inifilâkiye inhisarı idaresince verilecek ruhsat ve nakliye tezkereleri hakkında 1/888 numaralı kanun lâyihası ve Gümrük ve inhisarlar encümeni mazbatası (Ruznameye)

7 — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülü hakkındaki kanunun 8 inci maddesinin tefsirine dair 3/340 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Bütçe encümeni mazbatası (Ruznameye)

8 — Hariciye vekâleti 1933 senesi bütçesinde 50 956 liralık münakale yapılması hakkında 1/894, Sıhhat ve içtimai muavenet vekâleti 1933 senesi bütçesinde 9 500 liralık münakale yapılması hakkında 1/897, Millî Müdafaa vekâleti 1933 senesi kara bütçesinde 13 500 liralık münakale yapılması hakkında 1/899 ve Millî Müdafaa vekâleti 1933 senesi kara bütçesinde 75 759 liralık münakale yapılması hakkında 1/900 numaralı kanun lâyihaaları ile İdare Heyetinin, Divanı muhasebat 1933 senesi bütçesinde 3 465 liralık münakale yapılması hakkında 2/98 ve Büyük Millet Meclisi 1933 senesi bütçesine 17 440 liralık tahsisat konulmasına dair 2/99 numaralı kanun teklifleri ve Bütçe encümeni mazbatası (Ruznameye)

9 — Hudut ve sahiller sıhhat umum müdürlüğü memurları aylıklarının tevhit ve teadülü hakkındaki kanuna müzeyyel 1/895 numaralı kanun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası (Ruznameye)

10 — İzmirin Kadriye mahallesinden İbrahimoglu Hüseyinin ölüm cezasına çarpılması hakkında 3/409 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni mazbatası (Ruznameye)

11 — Mersinin Bozön köyünden Deli Haliloğlu Mustafanın ölüm cezasına çarpılması hakkında 3/411 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni mazbatası (Ruznameye)

12 — Satılan mektep kitapları bedelinden 29 219 lira 21 kuruşun Maarif vekâleti 1932 senesi bütçesine konulmasına dair 1/812 numaralı kanun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası (Ruznameye)

13 — Suriyede Türklere ait emlak ile Türkiyede Suriyelilere ait emlak hakkında Fransa Hükümetile aktedilen itilâfnamedeki müddetlerin uzatılmasına dair 1/858 numaralı kanun lâyihası ve Hariciye ve Dahiliye encümenleri mazbataları (Ruznameye)

14 — Zehirli gazlarla bunları kullanmağa mahsus vasıtaların memlekete sokulmasının ve memlekette yapılmasının menine dair 1/802 numaralı kanun lâyihası ve Millî Müdafaa, Sıhhat ve içtimai muavenet, Dahiliye ve Gümrük ve inhisarlar encümenleri mazbataları (Ruznameye)

15 — Yozgadın Köseoğlu mahallesinden Çuhadaroğullarından Ahmet Bekiroğlu Ali Hüseyinin ölüm cezasına çarpılması hakkında 3/412 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni mazbatası (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 14

REİS — Refet B.

KÂTİPLER : Hamdi B. (Mersin), Ziya Gevher B. (Çanakkale)

REİS — Celse açılmıştır efendim.

3 — TAHLİFLER

1 — Kütahya mebusu Naşit Hakkı Beyin tahlifi

Yeni arkadaşlarımızdan Naşit Hakkı Bey burada mı? (Naşit Hakkı Beyin tahlifi ya-

pıldı) (Alkışlar).

2 — Ordu mebusu Ali Canip Beyin tahlifi

(Ali Canip Beyin tahlifi yapıldı) (Alkışlar).

4 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — Kazanç vergisi hakkında 1/173 numaralı kanun lâyihası ve İktisat, Maliye, Bütçe ve Adliye ve Dahiliye encümenterinden mürekkep Muhtelât encümen mazbatası

REİS — Kazanç vergisi lâyihasının müzakeresine devam ediyoruz.

Fasıl : 2

Mükellefin tayini

Hakikî ve hükmi şahıslar

MADDE 4 — Kazanç vergisi, hakikî ve hükmi şahıslar namına tarholunur. Verginin tahsili sırasında aşağıda yazılı hususî hallere bakılır:

1) Hakikî şahıslarda:

A) Karı ve koca bir birinden ayrı işlerde ve teşebbüslerde bulunmakta iseler, her biri ayrı ayrı mükelleftir,

B) Evli kadın kocasının ticarî ve sınaî işlerinde, müdür de olsa, vergi mükellefi koca-dır,

C) Evli kadın ticarî ve sınaî işi, sahip sıfatile idare eder ve kocası da müdür veya müstahdem vaziyetinde olursa vergi, kadın namına tarholunur,

D) Hususî ve adi şirketlerde mükellef, şirketi idare eden şahıstır.

2) Hükmi şahıslarda:

A) Kollektif şirketlerde, beyanname verilmesi tercih edildiği takdirde, her şerikin hissesi ayrı ayrı vergiye tâbi tutulur. (Yüzde otuz ve daha fazla nisbette kazanca iştirak eden müstahdemler, bu kanunun tatbikında şerik sayılırlar),

B) Anonim, eshamlı ve eshamsız komandit,

limitet şirketlerde vergi, bu şirketlerin hükmi şahsiyetlerinden aranır,

C) Türkiyede yerleşmiş ecnebi müesseselerin vergileri bu müesseseler şube halinde ise müdürleri, değilse salâhiyettar mümessilleri namına tarholunur,

3) Hizmet erbabına ait vergiler bunları istihdam edenlerden aranır.

REİS — Söz isteyen var mı?

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Efendim, kollektif şirketleri beyanname vermeyi tercih ederlerse hisseleri nisbetinde vergiye tâbi olurlar. Yalnız bu kanuna göre vergiye tâbi olmak doğru mudur, değil midir? Kollektif şirkette bir hissedar namahdut bir surette emvalinden mesuldür. Doğru mudur ki bir şerik, muamelâtı umumiyeden dolayı bütün emvalinden mesul olsun da vergi mükellefiyetinden dolayı yalnız hissesi nisbetinde mesul olsun ve vergi borcundan dolayı kendisini tebriye etsinler? Eğer beyanname vermemiş iseler bu takdirde ne olacaktır? Vergi kimlerden alınacaktır? Sonra bu kanunla hükmi şahsiyetlerden bahsediliyor. Yalnız bir şey noksan kalıyor gibi geliyor bendenize. O da menafii umumiyeye hadim cemiyetler eğer ticaret işleri yaparlarsa vergile mükelleftirler, kezalık Hükûmete tâbi olan şirketlerde mükellef olan kimlerdir? Meselâ Hilâli-ahmer cemiyeti Afyon Karahisar suyunu satmaktadır ve tabii vergi verecektir. Fakat bu vergiyi doğrudan doğruya Hilâli-ahmer mi verecektir? Yoksa o suyun bir müdürü mesulü varsa ondan mı alınacaktır? Bunlar taayyün etmelidir ki bilâhare kazanç memurları müşkülâta uğramasınlar.

Bundan sonra bir şey daha arzedeceğim. Bu

sözlerim bu fasla ait değildir. Fakat temas etmemden geçmeyeceğim.

Kollektif şirketlere beyanname vermek hakkı dahi veriliyor. Bu madde böyle kabul edilirse, kanun müstacelen kabul edildiği için bundan sonraki fasılda söz söylememe imkân yoktur. Benim söyleyeceğim tez; acaba maktu vergiyi kabul edemez miyiz şeklinde olacaktır. Malûmdur ki; bu verginin esbabı tadili arasında tarzı mükellefiyetin tebdili işi de vardır. Gerçi 2 bin liraya kadar iradı safiye tâbi yerlerde oturanlar maktu vergile tâbi tutulmuştur.

Yalnız kanunun müteakip maddelerinde bir madde vardır ki; gerek orada gerek serbest meslek erbabı ve gerek erbabı sanayi ve ticaret dilerlerse beyanname verirler, diyor. Bu suretle mükellefler iki türlü vergiye, yani vergi hususunda iki türlü muameleye tâbi tutulmuş olacaktırlar. Halbuki vatandaşlar arasında müsavatı temin etmek için bu hakkı bahşedelim ki; eğer bunlar vermezlerse, siz isterseniz deyiniz, daha iyi tutmak için, olmadı diyebilmek ve vergide tesavi gözetilmek için bu tamim edilmiştir. Binaenaleyh herkes verecektir. Neticen ne olacak? Şimdiye kadar gördüğümüz tecrübeler şunu göstermiştir ki; maatteessüf vatandaşlar bu hususta hakikî beyanname vermek istemiyorlar. veremiyorlar. Gariptir, bu hususta tüccar olmağın münasebetile çok dürüst adamlarla görüşmüşümdür, gerek muamele vergisine ve gerek kazanç vergisine dair olsun, verdikleri beyannamelerin hakikate istinat edip etmediklerini sordum. Pek azı müstesna olmak üzere doğru beyanname veremediklerini söylemişler ve mazeret olarak ta; kendi komşuları olan bir çok ticarethanelerin doğru beyanname vermediklerini, söylediler. Ve Eger biz doğru beyanname verecek olursak o vakit işimizi yürütmek imkânı yoktur demişlerdir. Bu; muamele vergisinde büsbütün canlı bir vaziyettir. Çünkü beyanname vergisi çok ağırdır. Bir tüccarın komşusu doğru beyanname vermezde kendisi verirse çok ağır olur. Ticaret hayatında, kazanç beyannamesinde de aynı usul vardır. Doğru vergi veren yoktur. Bunu anlamak için Maliye erkânından birine sordum, beyannameye tâbi olan sermayelerin yekûnu nedir, verdiği nedir, maktu vergiye tâbi olan sermaye nedir? Buna benim için ihtiyaç vardı, çünkü huzurunuzda söz söyleyebilmek için hakikî rakamlara istinat etmek istiyordum. Bana verilen cevaplardan; henüz böyle bir istatistik tutulmadığını anladım. Yalnız vukuat göstermiştir ki; bu hususta kaçakçılık oluyor. Bu artık alelade bir şeydir ve tabiidir. Çünkü içerideki adamın yapmış olduğu tertibatı her hangi bir memur ne kadar mütehassıs olursa olsun anlayamaz. Tabii Maliye erkânı beyler bilirler; en maruf olan bir tüccar, 928 senesi içinde yalnız müstehdemlerin vergisinden 28 000 lira kaçırmış, ihbar vukuuna rağmen tesbit edile-

memiş, nihayet Müsyü Müller gitmiş tesbit etmiştir. Buna göre elimizde mütehassıslar vardır. kaçakçılığa imkân vermeyeceğiz, demek imkânsızdır. Çok alâ biliriz ki; İzmir rıhtım şirketinde bir takım yolsuzluklar dolayısıyla tahkikat yapıldı ve görüldü ki; defteri iki tutmuştur. Keza, büyük bir banka kendi merkezine borç göstermek suretile 300 000 lira çalmıştır. Bütün bunlar maliye kuyudatı ile sabittir. Bunlar dururken biz yine ısrar edersek ne olacaktır? Külliyyetli sermaye ile işleyen ve arzettiğim şekillerde kaçakçılık yapan müesseselerden almadığımız vergileri esas itibarile maktu vergiye tâbi olan vatandaşlara yükletiyoruz.

Yeni vergi nisbetlerinde tenzilât yapıldığını görüyoruz. Fakat bu lâfzidir. Çünkü bundan evvelki kazanç kanununda esas olan icardı. Şimdiki esas; gayrisafi irattır. Hepimiz biliriz ki gayrisafi iratlarla icarlar beraber yürümüyor. İcar günden güne düşmektedir. İçimizde bir çok arkadaşlarla temas etmişizdir. Onlar mülklerinin fazla irada tâbi tutulduğunu söylüyorlar. Onların müessir olmadığı merkezi Hükümette bu işler böyle yürürse, diğer vilâyetlerde iradı gayrisafilerin ne kadar fark göstereceğini, yani % 50 den fazla fark göstereceğini takdir etmek kolaydır. Şu halde % 35 i % 25 e indiriyoruz. Fakat % 50 fazla vardır. Bu suretle % 35 i % 37,5 a çıkarıyoruz.

Biz hepimiz biliriz ki; maktu vergi veren erbabı sanat ve ticaret çok büyük sıkıntı içinde dilerler ve bunlar birer birer dükkânlarını kapatıyorlar. Böyle dükkânlar kapanmak suretile bütçemizde büyük rahneler açılıyor. Biz halkın göbeğe gibi ellerinde işportalarile mal satmalarını kabul etmedik. Vergiyi azaltalım, vergiyi azaltmak için de böyle kendini kurtaracakları dışarı da bırakmamak lâzımdır.

Peki efendim, bu yüksek erbabı ticaret yani 2 000 liradan yukarı iradı safili emlâkte oturan adamlar, kazanç vergisi vermedikleri halde bunlar, tutsunlarda vergi versinler. Bu nasıl olur? Hakikaten biraz garip gelebilirse de; bütün vergilerimizdeki vaziyeti etkileyecek edelim. Acaba bütün vergilerimizde kazançmadan vermeyen vatandaş yok mudur? Meselâ 20 lira kazanan bir adamı vergiye tâbi tutuyoruz. Acaba bu adam yirmi lira ile sarfettiği kuvayı bedeniyesini telâfi edebilecek midir? Bilhassa başında refikası ve iki çocuğu da olursa? bu kazançla yalnız rızkını temin edebilir mi? O halde heyeti içtimaiyenin kendisine yardım etmeğe borçlu olduğu bir adamdan vergi alıyoruz demektir.

Sonra bu maktu vergiye tâbi olan diğer arkadaşların hepsi kazanıyorlar mı ki; bunu veriyorlar? Yani iki bin liradan aşağı iradı gayrisafi vergi veren yerlerde oturanlar muhakkak kazanıyorlar mı? Yok, onlar kazanmadıkları halde veriyorlar.

Hepisinden daha acısı; sayım vergisidir. Biz bu vergiyi alıyoruz, fakat acaba ağnam ve diğer hayvanat vergisile mükellef olan kimse-ler bu vergiyi kazandılarından mı veriyorlar? Hepimiz pekâlâ biliyoruz ki; kazanmadan ve-riyorlar.

Arkadaşlar, memleket hakikaten çok müş-kül bir mevkidedir. İmara muhtaçtır. Bu va-ziyet karşısında biz, vatandaşlardan fedakârlık bekliyoruz. Biz böyle istihsal sahasındakilere en mühim darbeyi vururken; yalnız bunu ka-zandı diyerek gösterdiklerinden vergi aldığımı-z yüksek sermaye sahiplerine de bu fedakâr-lığı tahmil etmezsek, çok gayrimantiki bir iş yapmış oluruz. Binaenaleyh beyanname ve bânâç verebilecek vaziyette olanlar beyanna-me versinler, alırsız; fakat bir haddi asgari göstermeliyiz, iradı gayrisafiye ait vergileri tenzil edecek olursak hiç bir mahzur yoktur. Vatandaşlar seve seve bunu vereceklerdir. Çünkü erbabı bu vergiyi verebilmek için çalışıyorlar ve işte buna imkân bulamadıkları için-dir ki; bir çok yanlış yollara sapıyorlar. Bi-naenaleyh Bütçe encümeninin dediği gibi; kazandıktan sonra almak ideal bir şekildir. Fakat bu ideal şekil memlekette Hüsni tatbika mazhar olamamıştır. Bir çok vukuat bunu müs-bet olarak gösteriyor. Bunun üzerine ısrar etmenin manası yoktur ve bunu yaparsak bir çok memur kullanmaktan kendimizi kurtarı-rız. Bu suretle hem maktu vergiye tâbi vatan-daşlarımızı cümleten yürütmek imkânını elde ederiz, hem de vergide istisna temin için yol-suz hareket edecek kimselerin ahlâki suiisti-maline mâni oluruz. Bu maruzatımın yeri bu-rası değil idi. Fakat kollektif şirketler beyan-name verirlerse, dedikleri için bunları burada arzetmeğe mecbur oldum.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim; Hüsni Bey arkadaşımı-za cevap vermeden evvel bir kelime tashihi yapacağız. Arkadaşlarımıza arzedeğim. Bu mad-denin (C) fıkrasında (evli kadın ticarî ve snai işi, sahip sıfatı ile idare eder ve kocası da mü-dür) tâbiri vardır. Bunun yerine (İdare edi-yorsa, kocası da müdür veya müstahdem va-zisinde olsa dahi...) dersek o vakit maksat daha güzel hâsil olur.

Efendim, kazanç vergisinin esasları ve lâyihaın takip ettiği prensipler hakkında, İhtisas encümenlerimizin her birisinin ayrı ayrı esbabı mucibelerinden izahat vardır. Bu izahatın bulâası; kazanç kanununun hedefi; vatandaşın hakiki kazancının vergi almak noktasıdır. Vatandaşın hakiki kazancı, ancak kendi tuttuğu hesap defterleriyle teayyün eder. Namuskâr vatandaş Devletten vergi kaçırma-mak için defterini Hükmete aynen verirse her-kesten, muayyen bir kazanç üzerinden vergi almak imkânı hâsil olur. Fakat yine mütehas-

sız encümenlerin esbabı mucibe mazbataların-daki, kazanç kanununun müteselsil tarifele-rinden anlaşıldığı veçhile; vergi muhtelif mev-zularda tahsil olunmakla beraber, son kanunla beyanname usulü konmuştur. 926 senesinden beri, yani 7-8 seneden beri bu beyanname usulünün tatbikatı içerisinde hayat geçirmiş oluyoruz.

Beyanname usulünün nazariye itibarile doğ-ruluğu kabul edilmiş olmakla beraber, tatbika-tındaki güçlük ve bilhassa menfaatle alâkadar olan ve hesabını doğru olarak vermek fedakâr-lığını ve vecaibini ifa etmeyenlerin çokluğu ve defterleri tetkik, takip ve muamelâtı umumiyeyi tetkik ve takip ile mükellef olan Devlet anasırının vazifelerinde gösterdiği şu veya bu tekâsül, hatta bazı yerlerde suiistimal ve niha-yet Devlet vergisinin istifasında daha şamil ve lüzumlu tedbirler alınması, nazarı dikkate alın-mış ve onun içindir ki, beyanname vermekle mü-kellef olanların adedi azaltılmakla beraber 500 liradan fazla bedeli icar verenlerin mükellefi-yeti tezyit edilerek bu, 2 000 e çıkarılmıştır.

Bu şerait dahilinde ne beyanname usulün-den tamamen feragat edilmiş, ne de doğrudan doğruya - Hüsni Bey arkadaşımızın arzu buyur-dukları - maktu, yani iradı gayrisafi üzerin-den vergi alınması yoluna gidilmiştir. Her iki taraf kullanılmış, yalnız beyannamenin hangi müesseselere ve hangi zevata ait olduğu yolun-da, bundan sonra gelecek maddede izahat ve-rilmiştir.

Arkadaşlar; hakikatte verginin matrahını, hakiki kazanç temin ettiğine göre, iki vaziyeti-miz vardır. Ya hakiki kazancı şundan ibaret-tir, diyen beyannamelere istinat edeceğiz, veya-hut kanunun teklif ettiği esas kabul edenler gibi verginin, hakiki kazanç mukabili olduğunu telâkki edeceğiz. Binaenaleyh bu gün iradı gayri-safisi 600 - 800 lira olan her hangi bir iş sahi-bine, bu kanun mucibince mesela senin vergin 400 liradır, denilecek. Bunu, bu kanun ifade edip dururken, o vatandaş, ben 400 lira vergi verecek bir kazanç sahibi değilim der. Binaena-leyh bu vergi ağırdır demezse tabiatile 400 li-rayı verebilecek iktidarda olduğunu itiraf et-miş olur. Eğer seviyesi müsait değilse gene ka-nunun koymuş olduğu kayıt mucibince doğru-dan doğruya kendisinin hakiki kazancı üzerin-den mükellef tutulmasını Devletten isteyebilir. Binaenaleyh esasta iki prensip vardır: Ya ka-zancı bundan ibarettir diyenler, hesapları üze-rinden murakabe edilir, veya sükûtile, kanunun ifade ettiği kazancı kabul edenlerin bu sükût-leri hüsni telâkki edilir. Bu esas kabul ettik-ten sonra, alesseviye herkesin maktu vergiye tâbi olması yolundaki prensip bizatihi kendin-de dahildir. Yalnız Hüsni Bey arkadaşımız bir noktai nazarı hatırlatıyorlar. Diyorlar ki; İradı gayrisafi üzerinden vergiye tâbi vatan-

daş kazansın, kazanmasın vergiye tâbi olur da, beyannameye tâbi olan bir vatandaş, ben kazanmadım derse, vergiye tâbi olmamaktan mütevellit haksızlığın izale edilmesi lâzımgelir. Bu noktai nazardan, kanunda haksızlık yoktur. Netekim maddesi geldiği zaman söylenecektir ki; iradı gayrisafi üzerinden vergiye tâbi olan mükellefler, bu kanunla, falan ay zarfında vergiye tâbi olmasını isteyebilir ve bu beyanname esası kabul edildikten sonra, bu kanunun muhteviyatı dahilinde defter ve hesap tutmak, şu veya bu külfetlere katlanmak mecburiyetindedir. Kollektif şirketler hakkındaki noktai nazarlarına gelince; kendilerinin izahlarına göre; bir kollektif şirket şürekâsının yekdiğesine karşı müteselsilen kefil mahiyetinde bulunmasına ve bütün emvalinden mesul olmasına karşı, vergide ayrı ayrı telâkki edilmiş olmalarının hikmetini soruyorlar. Her ne kadar kollektif şirketler bir şahsiyeti maneviyeyi haiz iseler de, esas itibarile, muamelâtı umumiyede yekdiğerlerine müteselsilen kefil olmalarına nazaran, vergilerde dahi böyle olmaları lâzım ise de esasen anonim şirketlerde de mesuliyetin doğrudan doğruya azalara ait olduğu ve muamelâtı umumiyeden ancak hisseleri nisbetinde mesul olmaları ve vergide dahi hakiki mükellefin yalnız sermayesi nisbetinde mesul olması prensibi gayet doğrudur. Binaenaleyh 2, 3 kişiden merkepe bir kollektif şirket; biz yaptığımız muamelâtta şu kadar para kazandık, derse, taksim edilen vergiden dolayı şirket azasının münferiden muaf olması daha doğrudur. Çünkü Memet, Ahmet, Hüseyin; her nekadar muamelâtı ticariyede birbirine kefil iseler, vergide mükellefiyet, doğrudan doğruya, ferdi muhatap addeden bir şey olduğuna göre; vergi hususunda bunun böyle olmasında daha ziyade adalet görmektir.

Hilâliahmer meselesini sordular. Hilâliahmer şahsı hükmî mahiyetinde olduğundan dolayı, bu maddenin birinci fıkrası mucibince, Hilâliahmerin şahsiyeti maneviyesine izafeten vergi tarholunmak iktiza eder. Eğer o suyu işleten merkezi umumî ise, vergiye muhatap, merkezi umumdur. Eğer Afyon Karahisar şubesi ise muhatap şubedir. Fakat gerek şubeye taallük etsin, gerek merkezi umumiyeye taallük etsin, hakiki mükellef olan, doğrudan doğruya Hilâliahmer cemiyetinin şahsiyeti maneviyesidir.

Misaller arasında, bu maddeye taalluku olmayan bir söz söylediler: Bazı ecnebi müesseselerin, beyannameelerin bahsettiği kolaylıklardan istifade etmiş olmak için kendi müesseselerine borç gösterdiklerini söylediler. Şimdi tat-

bik edilmekte olan beyanname usullerinin müşkülâtından ve beyanname usullerinin fena tatbik edilmesinden dolayı; yeni tanzim edilen bu kanunda bu gibi şirketlerin mütekabil vaziyetleri gayet eyi bir şekilde tanzim edilmiş ve bu gibi hilekârlıklara meydan verilmeyecek hükümler dercedilmiştir.

Bir noktayı daha hatırlatmak isterim. Ziya Bey arkadaşımız hatırlattılar. (C) fıkrası şöyle oluyor. «Evli kadın ticarî ve sınaî işi, sahip sıfatile idare ediyorsa, kocası da müdür veya müstahdem vaziyetinde olsa dahi...» Şimdi «kocası» kelimesinden sonraki (da) harfini kaldırıyoruz.

SADETTİN RIZA B. (İstanbul) — Efendim, Hüsnü Beyefendi; kollektif şirketlerde, beyanname verilmesi tercih edildiği takdirde her şirketin hissesi ayrı ayrı vergiye tâbi tutulur meselesini sordu. Mazbata muharriri B. verdiği izahatta bunu yalnız şirketlerin muhatap addedilmesi şeklinde izah ettiler. Bendenizin bu maddeden anladığım bu değildir. Bu şekil olmakla beraber, yani Mazbata muharriri Beyin buyurdukları şekil olmakla beraber, kollektif şirketlerde herkes kendi hissesi nisbetinde vergiye tâbi tutulurlarsa, müterakki olan kısımda da o nisbette vergi vereceklerdir. Kanunun en iyi şekli bu şekildedir. Eski kazanç kanununda, bir kollektif şirketin umumî kazancından doğrudan doğruya kazanç vergisi alınması dolayısıyla, müterakki vergiden şirketler lâzım olduğu derecede istifade edemiyorlar veyahut haksızlığa maruz kalıyorlardı. Bu hal kollektif şirketlerin tezeyüdüne, sermayenin toplanmasına mâni oluyor. Son zamanlarda öyle hâdiseler vaki oldu ki; vatandaşlar kollektif şirket yapmaktansa ayrı ayrı ticaret yapmayı tercih ediyorlar. Çünkü kendi kazandıkları üzerinden vergiye tâbi tutulmalarını daha faideli görüyorlardı. Bendeniz bu maddenin vasfını bu şekilde görüyorum ve çok iyi bir madde olarak kabul ediyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — 180 inci sayıfada birinci satırında (salâhiyettar) tâbiri (salâhiyetli) olarak tashih edilecektir. Malûmu âliniz alâkadar tabirini alâkalı yaptık.

REİS — Tashih edilmiştir. Maddeyi tashih edildiği gibi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Vergiye tarhedecek daireler

MADDE 5 — Kazanç vergisi, mükelleflerin vergi mevzuuna dahil iş ve teşebbüsleri yaptıkları mahaldeki varidat dairelerince tarholunur.

Muhtelif varidat dairelerini alâkalandran iş ve teşebbüslerde vergi, bu muameleler bir merkezde toplanıyorsa, o merkezin bulunduğu varidat dairesince tarhedilir.

Deniz, kara, hava nakliye vasıtalarına ve bu vasıtalarda çalışanlara ait vergiler, bu vasıtaların mensup oldukları liman ve belediye-

lerin bulunduğu mahaldeki varidat dairelerince tarholunur.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, bu maddenin ikinci fıkrasında (Muhtelif varidat dairelerini alâkalandıran iş) tabiri vardır. (Alâkalandıran beyannameye tâbi iş) denecektir.

REİS — Pekâlâ efendim, bu suretle tashihi ederiz.

Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci bap
Matrahın tayini

Fasıl : 1

Beyanname

Şirketler ve müesseseler

MADDE 6 — Aşağıda yazılı şirketler ve müesseseler kazançlarını gösterir beyanname vermeğe mecburdurlar:

- 1) Merkezleri Türkiyede bulunan anonim, komandit, limitet ve kazanç dağıtan kooperatif şirketler ve bunların şubeleri,
- 2) Türkiyede yerleşmiş veya yerleşmiş sayılan ecnebi müesseseler,
- 3) Umumî, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselerle menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ait olup ticarî bir gaye takip eden müesseseler.

REİS — Madde hakkında mütalea var mı? (Hayır sesleri). Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Müesseseler ve ticarî ve sınaî teşebbüs erbabı

MADDE 7 — Aşağıda yazılı müesseseler ile ticarî ve sınaî iş ve teşebbüs erbabı dahi kazançlarını beyanname ile bildirmeğe mecburdurlar:

1 - Bankalar, bankerler ve bankerlik muameleleriyle uğraşan sarraflar, tasarruf ve teavün sandıkları, ithalât, ihracat ve beynelmilel nakliyat komusyoncuları ile konsinyasyon suretile iş yapan komusyoncular, komusyon üzerine muamele yapan ticaret ve fabrika mümessilleri, toptan ecza tacirleri, fabrikalar, matbaalar, transit depoları ve antrepolar, beheri (300) tondan fazla vapur işletenler, bina vergisi kanunu mucibince (Hamamlar ve fırınlar hariç olmak üzere) gayrisafi iratları iki bin lira ve ondan fazla olan mahallere ticaret ve sanat yapanlar (İki bin liranın hesabında belediye veya köy sınırları içindeki mağaza, depo dahildir),

2) Borsa acentaları, mubayaaacılar ve simsarlar, her nevi sigortacılar ve sigorta komusyoncuları, noterler, mültezimler, sahip oldukları madenleri ve dalyanları ve voli mahallerini kiraya verenler, şehir ve kasabalarda apartmanları ve nüfusu beş bin ve daha ziyade olan mahallerde toptan kiraladıkları hanları doğrudan doğ-

ruya işletmeyip parça parça kiraya verenler, ikrazatçılar.

MUHTELİT ENCÜMEN M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Bir kelime tashihi edeceğiz. 2 numaralı fıkranın alttan 3 üncü satırı şöyle başlıyor. «Fazla olan mahallere» bir tabiri sevi olmuştur. «Fazla olan mahallerde» olacaktır.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Efendim, toptan ecza tüccarı beyanname vermeğe mecbur tutuluyor. Diğer toptancılar niye ithal edilmedi?

Çünkü en ziyade hesaplarının tetkikine imkân olan esnaf toptancılar ve yarı toptancılarıdır. Perakendecilerin hesaplarının tetkiki müşküldür. Hatta hesabın hakikatını anlamağa imkân yoktur. Toptan ecza satanlar defter tutuyorlar.

İkincisi; fabrika ve matbaalar deniyor. Fabrika ve matbaalar iradı gayrisafiye tâbi olan yerlerde gösteriliyor ve şu kadar vergiye tâbidir deniyor. Şu halde buradaki fabrika ve matbaalardan ne kastediyorlar? Yani tedahül ediyor. İleride; iradi gayrisafiye tâbi işlerde fabrika ve matbaaların ne nisbette vergiye tâbi oldukları mezkûrdur.

Sonra ikinci fıkrada; borsa acentaları, mubayaaacılar ve simsarlar; deniyor. Bu borsa acentaları, mubayaaacıları ve simsarları olacaktır. Çünkü üç çeşit simsar vardır, hepsi ayrı ayrı vergiye tâbidir. Borsa acentaları, mubayaaacıları ve simsarları olması icap eder.

Sonra bir şey daha vardır efendim. Apartmanları ve hanları toptan isticar edipte parça parça kiraya verenler, deniyor. Burada ihtilâfa meydan vermemek için, kısmen veya tamamen isticar edenler diyelim. Birisi yarıtsını, diğeri de bir yarısını almak suretile bir hanı iki kişi isticar edebilir. Yani bu konuştuklarımız zapta göre tashihi edilsin, yahut ta bunu kabul buyursunlar. Burada kısmen veya tamamen isticar edenler; demek lâzımdır.

Bilhassa toptancılar da ısrar edeceğim. Madem ki onlarda kabul etmişlerdir, çok muvafık olur. Çünkü her hangi bir toptancı ufak bir yere girer, yüz binlerce alış veriş eder. Sonra dediğim gibi bunlarda ticarethane muayyenidir, hesabını tetkikine imkân vardır.

MUHTELİT En. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim; bir defa Hüsnü Beyefendinin bahsettikleri iki numaralı fıkradaki (Borsa mubayaaacıları ve simsarlar) yolundaki tashihihlerini çok doğru buluyoruz. (Borsa mubayaaacıları ve borsa simsarları) olarak tashihi etmeyi encümen kabul ediyor.

İkincisi; fabrika ve matbaalar keyfiyetinde, biz iradı gayrisafi üzerinden vergi koyduğumuzdan aşağıda bahsettiğimizi bilmiyoruz. Beyannameye tâbi olması prensibini kabul ediyoruz. Aşağıda, her hangi bir ihtimal ile, böyle bir şeyle karşılaşırız, onu tashihi etmek noktai nazarı muhafaza ediyoruz.

Toptancı meselesine gelince; efendim, bu mesele üzerinde zaten muhtelif encümenlerin noktai nazarı aşağı yukarı tehalüf etmiştir. Bu kaydi yalnız Bütçe encümeni kabul etmiştir. Biz toptancı diye bir sınıfı mahsus telâkki etmedik. Hakikatte toptancı; perakende satış yapmaktan memnu olan sınıftır. Meselâ bir ecza deposu gibi. Halbuki İstanbulda bulunan bir ticarethane mülhakata karşı bir depo vazifesini görür. Bir kazadaki ticarethane nahiyelere karşı bir depo olabilir, bir nahiyedeki dükkân da köy dükkânlarına bir depo olabilir, binaenaleyh bir toptancıdır. Yani toptancının; muamelâtı umumiyei ticariyemiz üzerinde, mümeyyiz vasfını tayin etmek kabil olmadı. Sen toptancısın, şu vergiye tâbi olacaksın diye bir sıfat tayin edilmedikçe mükellefleri tesbit etmekte güçlük çekileceği gibi, kazanç vergisi tahsilâtında da müşkülât çekilecektir. Perakendecinin toptan bir mal satması veyahut toptancının perakende bir mal satması halinde, mal memurlarının, sıfatı değişti diye, mükellef üzerinde tefsiri mütalealar yürütmesini kaldırmış olmak için vaziyeti umumiyeyi nazarı itibare alarak, biz bu şekli daha muvafık bulduk. Esasen bunların mahiyeti, yine arzettiğimiz sebebe binaen, vergi noktai nazarıdan o kadar sayani dikkat bir netice veremez. 2 bin liradan fazla olanlar beyanname vereceğine göre, idarî mahzurlara binaen Bütçe encümeninin koyduğu toptancı tabirinin kaldırılmasını muvafık gördük.

Sonra (bir han veya apartmanı kısmen veya tamamen tutup parça parça kiraya verenler) ifadesinin izahı şudur: Bir apartmanın iki katını bir adam, diğer iki katını da bir adam tutmuştur. Fakat apartman birdir. Bu iki adamın her ikisi de toptan tutup perakende icara verirler. Binaenaleyh bu gibi hallerde de bu kayıt içerisine girmektedir.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Orası doğru. 34 üncü maddenin (D) fıkrasında fabrika, matbaa kelimeleri de vardır. Lütfen oraya bakınız.

MUHTELİT ENCÜMEN M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Çok teşekkür ederiz. Biz burada kalmasını istiyoruz. Oradan kaldırırız.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — İstanbula nazaran derece derece toptancılık farzediyorsunuz. Fakat her halde toptancılık vasfı vardır. Hatta İstanbulda yarım toptancılar dahi vardır. Bunlar bir iki yere mal satmakla veya satamamakla vasıflarını kaybetmezler. Büyük toptancıardan alırlar, diğerlerine satarlar. Fakat detay satmazlar. Binaenaleyh öyle zannediyorum ki bu meselede epeyi bir şey kaybederiz.

MUHTELİT ENCÜMEN M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, toptancılığa ait müşküllerimizi halledemezken, şimdi Hüsnü Beyden bir de yarım toptancılık öğreniyoruz.

Birde yarım toptancı varmış. Binaenaleyh toptancı mı, yarım toptancı mı? halli daha müşkül bir vaziyet karşısındayız. Binaenaleyh böyle birinden öbürüne geçerken vergi vaziyetinin ne olacağını artık siz tasavvur ediniz.

Toptancılık tabirinin, ancak eczacılığa hasrını daha menfaatli bulduk.

REİS — Başka söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri). Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İstisnai muameleler

1 - Müteahhitler ve mültezimler

2 - Ecnebi nakil müesseseleri şube ve acentaları

3 - Damga pulu ve kıymetli evrak satanlar

MADDE 8 — Aşağıda yazılı işler, istisnai muameleye tâbidir:

1 - Umumi, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselere, bankalara, sermayesinin en az yarısı Devlete ait olan müesseselere, menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ve imtiyazlı şirketlere karşı taahhüdatta bulunan müteahhitler ve mültezimler ile bu müteahhit ve mültezimlere karşı derece, derece taahhütlerde bulunanlar ve doğrudan doğruya taahhütlere giren ecnebi şirketler ve fertler bu taahhütlerden dolayı beyanname vermezler.

Yukarıdaki müesseseler ve müteahhit ve mültezimler, taahhüdün yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde keyfiyeti alâkalı varidat dairesine yazı ile bildirmeğe mecburdurlar,

2 - Beynelmillel ecnebi ve transit nakliye kumpanyaları şube ve acentalarının Türkiyede veya Türkiyeye ait olarak Türkiye dışında yaptıkları muameleler dolayısıyla bir ay zarfında yolcu ve eşya nakliyatı için aldıkları para ile üçüncü şahsın makamındaki diğer kumpanyalar hesabına aldıkları paralardan uhdelerinde kalan komisyon veya ücret miktarlarını, ertesi ayın nihayet on beşinci günü akşamına kadar bir bordro ile alâkalı varidat dairesine bildirmeleri mecburidir,

Bu müddet dış işleri için lüzumuna göre dört ayı geçmemek üzere Maliye vekâleti tarafından uzatılabilir.

3 - Damga pulu v kıymetli evrak satıcılarının vergileri beyiyeleri üzerinden hesap edilir.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Efendim; maddenin birinci fıkrasının, yedinci satırında, ecnebiler için bir şey var. (Doğrudan doğruya taahhütlere giren ecnebi şirketler ve fertler) deniyor. Doğrudan doğruya girmesinden ne olacak, girmemesinden ne olacaktır? Ecnebileri niçin tasrih ediyoruz? Mademki kanun doğrudan doğruya memlekette iş yapanlara şamildir, buna lüzum yoktur. Nasıl bir mültezim diğer bir mültezimden alıyorsa o da doğrudan doğruya taahhüt etmeyip te her hangi bir vatandaşın ala-

caktır. (Doğrudan doğruya) lafının kıymeti nedir?

İkincisi; damğa pulu ve kıymetli evrakı hesap ettim. Bunun hâsıltı 5 milyon 500 bin liradır. Bütün beyiyeler 275 bin liradır. Neticede bundan alınacak % 5 le 12 bin, 15 bin liradır. Bunun ne kıymeti vardır? Bu bayiler yalnız pul satmazlar, başka şeylerde satarlar. Bir defa bedeli icara vergi verecek; pul aldığı zaman yine verecek, neticede bu; 13 bin lirayı geçmiyecektir. Bu hükmün konulması iş değişmez. Bunu kaldırmak lâzımdır. Müstakillen pulculuk eden zaten yoktur.

MUHTELİT En. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, bu maddenin mevcut ahkâm içerisinde hususiliği ve yeniliği vardır. Bir çok suiistimallerin ve kazanılmış paralardan Devlet hissesinin kaçırılmasının önüne geçecektir. O münasebetledir ki; Devletle veyahut teşekküllerle, yani resmîyeti bulunan müesseseler veyahut ona yakın sıfatı bulunan müesseselerle iş yapan adamların doğrudan doğruya taahhütleri miktarını, o müessese, varidat dairelerine bildirmekle mükelleftirler. O müesseselerle iş yapan, taahhüt ve iltizamda bulunanların, eğer hakikatte kazanç vergisinden mükellefiyetleri varsa, o kazanç mükellefiyeti devam eder; bu işten dolayı da bu hükme tâbi olacaktırlar. Binaenaleyh burada ecnebi olsun, yerli olsun, fert olsun, şirket olsun, müsavi olduğuna göre, Hüsnü Bey arkadaşımızın nokta nazarları tamamen doğrudur. Derece derece taahhütlerde bulunanlar, dedikten sonra (ve doğrudan doğruya taahhütlere giren ecnebi şirketler ve fertler) tabirlerinin kaldırılması, maksadı daha çok tavih eder. Taahhütte bulunanlar içerisinde, ecnebi ve yerli tamamen dahil olduğuna göre, doğrudan doğruya fert ve şirketler kaydinin kaldırılmasına encümenimiz muvafakat ediyor.

Damga pulu ve kıymetli evrak satıcılarının vergileri meselesine gelince; esasen bir defa yukarıda birinci maddede kabul edilmiştir. Burada, bu maddede, verginin eskâli umumisinden hariç olarak, tahsil şekilleri bildiriliyor.

Nitekim matlap kısımlarına dikkat buyuracak olursanız; beyanname verenlerin vergisi böyle tahsil olunur, iradî gayrisafi verenlerinki böyle tahsil olunur, beynelmîl münakalât şirketleri vardır, bunların vergileri şöyle tahsil olunur, bir de kaidei umumiye haricinde olarak pul vardır. Bunlara taallük eden vergi şekilleri böyle olur, şöyle olur diye bir kayıt koyuyoruz. Bunlara taallük eden vergi de; kendilerine pul ve kıymetli evrak verilir ki; bunların vergileri şöyle tahsil olunur, diye bir istisna vermezsek, diğer ahkâmı umumiyeye tâbi olmaları lâzım gelir ki....

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Bizi bağlayan bundan evvel sepketmiş hiç bir hüküm yoktur. Burada ilâve edecek, diyeceğiz ki; pulcu-

lar da bunu verecektir. Çünkü pul müstakillen satılmıyor. Bir adam 50 liralık pul alıyor satıyor, yüzde beşten 250 kuruş eder. Bunun da 12,5 kuruşunu ayıracağız nihayet nihayet müstakillen pulculuk yoktur ki. Bu iş; vatandaşları muamelâtta uğraştırır. Niçin ayrıca böyle olsun? Topu topu 13 bin liralık bir şey tutar.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, şimdi pul satan adam yanı başında inhisar maddesi de satar. Çay satar, rakı satar, iskambil kâğıdı ve saire satar. Binaenaleyh o ufak dükkânın içerisindeki eşya; mecmu olarak iradî gayrisafi noktadan vergiye tâbidir. Ancak Devlet bir de kendi elile satılmak üzere verdiği ve kazanç temin ettiği bu meselede bunun kazancını ahkâmı umumiyeye tâbi tutmaktansa, kendi elinden geçmesinden bilistifade oradan, az çok her ne ise, tahsil etmediği daha muvafık görmüştür ve ahkâmı umumiyeden istisna edilmiştir.

REŞİT B. (Gazi Antep) — Efendim, bir sual soracağım. Burada bir (mültezim) kelimesi geçiyor. Kanunen iltizam usulü kalkmıştır. Burada ki (mültezim) kelimesi zaittir.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Buna Fuat Beyefendi cevap versinler. Bendeniz bu gibi tabirâtı maliye ile o kadar alâkadar değilim.

(Mültezim) tabiri hakkında Fuat Beyefendi izahat verirlerse bendeniz de istifade etmiş olurum.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Efendim, aşar kaldırılmıştır. İltizam kaldırılmıştır. Fakat bütün mevzuatımızda mültezim kelimesi kaldırılmış değildir. Av derilerini, göllerdeki balıkların avlanmasını iltizama veriyoruz. Bunlar için ruhsat veriyoruz. Bu; iltizam demektir ve bunların bedellerine bedeli iltizam diyoruz.

REŞİT B. (Gazi Antep) — Av derileri ve saire için siz müsaade veriyorsunuz. Bu ihale ve müteahhit meselesidir. Siz emanetle idare ediyorsunuz.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Göllerdeki balıkları iltizama veriyoruz, ihale ediyoruz, alan adama da mültezim demektediriz. Mevzuatımızdan bu silinmemiştir. (Doğru sesleri).

REİS — Başka söz isteyen var mı efendim? Sekizinci maddenin altıncı satırında (ve doğrudan doğruya taahhütlere giren ecnebi şirketler ve fertler) kısmı silinmiştir. Maddeyi bu şekilde reye arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Madde tashih ile kabul edilmiştir.

1 - Beyannamenin muhteviyatı

2 - Ticarî yıl ve beyannamenin verilme zamanı

3 - İhbar

MADDE 9 — Kazanç beyannameleri, neticesi alınmış olan ticarî yıl içinde bu kanuna göre vergiye tâbi tutulacak kazanç yekûnunu ihtiva eder.

Ticari yıl, ikinci kânun iptidasından birinci kânun sonuna kadar süren takvim yılıdır. Beyanname vermeğe mecbur olan mükelleflerden ticari yılların takvim yılı sonunda kapatılması imkânı olmadığını iddia edenlere Maliye vekâletinin müsaadesiyle ticari yıl tayin olunabilir.

İşgal ettikleri mahallin gayrisafi iratları iki bin lira ve ondan fazla olan mükelleflere, beyannameye tâbi oldukları varidat dairesi tarafından ikinci kânun ayından evvel yazı ile bildirilir; bu gibi mükellefler ihbarı takip eden yıl için beyannameye tâbi tutulurlar.

Kazanç beyannameleri, her malî yıldan önce gelen mart ayı (Eşahlı şirketlerde nisan ayı) ve ticari yılları Maliye vekâletince tayin edilen mükellefler için ticari yılların sonundan başlayarak dördüncü ay sonuna kadar mükellef tarafından bağlı bulunduğu varidat dairesine makbuz mukabilinde verilir.

Beyannamelerin taahhütlü olarak posta ile gönderilmesi de caizdir; Bu takdirde postahaneye teslim tarihi varidat dairesine teslim sayılır.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Efendim, Muhtelif encümen her maddeyi fasla göre çok güzel olarak hazırlamıştır. Yalnız bir şey rica edeceğim. On birinci maddenin son fıkrasında bir şey var, orada deniyor ki (altıncı maddenin üçüncü fıkrasında yazılı müesseselere ait beyanname ve blâncoların nasıl ve ne zaman verileceği Maliye vekâletince tayin olunur) Bunun yeri şimdi okuduğumuz dokuzuncu madde olması lâzımdır. Çünkü; bütün beyannamelerin ne vakit verileceğini bu madde ihtiva ediyor. Bu madde geçtikten sonra, öbür tarafta, beyannamelerin neyi ihtiva edeceği yazılması doğru değildir. Bu maddenin de buraya yazılması çok muvafık olur kanaatindeyim.

M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Yalnız bir şey var, eğer beyannamelerin müddeti noktai nazarından mütalea edilirse dediğiniz gibi dokuzuncu maddedir. Halbuki bu maddede, aynı zamanda, beyannamelerin nasıl olacağına dair izahat vardır, şekle taallük eden kısmı vardır. Yani o fıkra, buyurduğunuz madde noktasından dokuzuncu madde ile alâkadardır. Fakat nasıl verileceği yolundaki şekil de bu maddeyi alâkadar eder. Tensip buyurursanız yerinde kalsın.

HÜSNÜ B. (İzmir) — Bence böyle daha iyi olur; siz bilirsiniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Efendim, mükellefe beyannameye tâbi olduğunu bildiriyor, fakat bundan evvelki kazanç kanununda, asıl ihtilâf, müşkülât; beyannamenin tarzı tanziminden çıkıyordu. Mademki Maliye vekâleti beyannameye tâbi olan mükellefe bildiriyor, bir de doldurmak için matbu beyanname versin. İsterse parasını da alsın.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim bu kanun, arzu buyurdıkları ciheti temin ediyor. Matbu beyannamelerin şekli ve neleri ihtiva edeceği hakkında ahkâm vardır.

REİS — Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhtelif teşebbüs ve şubelere ait beyannameler

MADDE 10 — Aynı mükellef yekdiğerile memzucen idare ettiği muhtelif teşebbüsleri için bir, yekdiğerinden ayrı olarak idare ettiği teşebbüsler için de ayrı ayrı beyanname vermek mecburiyetindedir.

Bir veya muhtelif mahalde bulunan şubeler için ayrı ayrı beyanname verilir. Yazıhane, depo, imalâthane şube sayılmaz.

Şubelerin yıllık hesaplarını ve blâncolarını bir merkezde toplayan teşebbüs erbabı ve müessesese yalnız bir beyanname tanzim ile bunu bütün muamelelerinin toplandığı mahallin varidat idaresine verebilirler. Bu takdirde şubeler, kazanç beyannamelerinin, bağlı oldukları müesseselerin idare merkezi tarafından verileceği hakkında bir ihbarname tanzim ve merkezlerine gönderdikleri hesap hulâsalarının suretini bu ihbarnameye bağlayarak buldukları mahallin varidat dairesine, vaktinde, makbuz mukabilinde vermeğe mecburdurlar.

Hesaplarını merkezlerinde toplayan bu gibi şubeler yalnız (Kazanç muamele defteri tutmakla iktifa edebilirler).

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beyannamelerin şekli

MADDE 11 — Kazanç beyannamelerinde, ticari unvanları, ticaret odasının kayıtlı sınıflar, ticaret mahalli, ikametgâh, işgalin nevi, gayrisafi kazancın yekûnu, gayrisafi kazançtan tenzili iktiza eden rakamlar gösterilir.

Gayrisafi kazanç yekûnundan indirilmesi caiz miktarlar çıkarıldıktan sonra kalanı mükellefin vergiye tâbi kazancı sayılır.

Altıncı maddenin (1) ve (2) nci fıkrası ile 7 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında yazılı mükellefler, beyannamelerile birlikte blâncolarile kâr ve zarar hesap cetvellerini vermeğe mecburdurlar.

Altıncı maddenin üçüncü fıkrasında yazılı müesseselere ait beyanname ve blâncoların nasıl ve ne zaman verileceği Maliye vekâletince tayin olunur.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Blâncoların tanzimi sureti:

1 - Mevcudat ve matlubat

2 - Düyunat

MADDE 12 — 9 uncu madde mucibince veri-

lecek blâncoların tanziminde aşağıdaki hükümlerle riayet olunur:

1) Mevcudat ve matlubat kısmında:

A) Bina, arazi, alât ve edevat ve mobilye gibi maddî; ihtira beratı ve diğer beratlar ve şirketler için ilk tesis masrafı gibi gayrimaddî kıymetler, maliyet fiatı üzerinden yazılmak lâzımdır.

Sanayi ve ticarete mahsus binaların tevsiî ve vapurların tertibatının tanzimi gibi ticarî ve sınaî teşebbüsün inkişafına yarayan mühim masraflar ilk tesis masrafı hesabına girer. (Bunların dışında kalan tamir ve idame masrafları umumî masraflara kaydolunur).

Bu kanun mücibince amortisman payı indirilmiş olan mallarda maliyet fiatı, bu payların tanzilinden sonra kalan kısımındır.

B) Kasada veya cari hesaplarda mevcut ecnebi paraları ve borsada kayıtlı esham ve tahvilât blâncunun tanzimi günündeki borsa fiatı üzerinden hesap olunur. Bu takdirde fazla veya noksan kıymetler kâr ve zarar hesabına naklolunmak lâzımdır. Borsada kayıtlı olmayan ecnebi esham ve tahvilât borsalardan, borsada kayıtlı olmayan yerli esham ve tahvilât ta ticaret odalarından sorularak kıymetlendirilir.

Tevdiat, kefalet akçeleri, temettü hissesine mahsuben verilen para, peşin verilen kira, sigorta masrafları, teminat ve depozito akçeleri ayrı kaydolunur.

C) Matlubat senetleri, üzerinde yazılı kıymetlerle geçirilir. Bu kıymetlerle blâncunun tanzimi tarihindeki hakiki kıymetler arasındaki iskonto farkı, blâncunun düyunat kısmında hususî hesapta gösterilir.

Ç) Stok emtia, maliyet fiatı üzerinden geçirilir. (Emtiada maliyet fiatı, mubayaa fiatına, o mal için mağaza ve depoya girinceye kadar ihtiyar edilen masrafların ilâvesile hâsıl olan fiattır).

Fabrikada ve imalâthanelerde, imal edilen maddelerin maliyet fiatı yazılır. (İmalâtta maliyet fiatı, iptidai maddelerin mubayaa fiatına nakliyat ve fabrikaya kadar olan sair masraflar ve el işi ücretlerinden ve umumî masraflardan o mala isabet eden kısımdan ibarettir).

Ticaret borsaları bültenlerinde yazılı veya borsaya girebilecek olupta henüz girmemiş olan maddelerin kıymetleri, ticarî yıl sonunda maliyet fiatlarına göre artmış veya eksilmiş bulunursa, maliyet fiatları yerine bültendeki kıymetler ve bültende yok ise ticaret odalarından alınacak kıymetler kaydolunur.

Tütün işlerinde ticaret odalarının, Tütün inhisarı idaresinin de mütaleasını aldıktan sonra, bildirecekleri kıymetler kabul olunur.

Yangın, zelzele, seylâp gibi fevkalâde hâdiseler neticesi olarak kıymetleri azalan sigortasız mallar için ekispertiz edilmek şartile kıymet azalması kabul edilir.

D) Meşrûk alacaklar, hususî bir hesapta gös-

terilir. (Bir alacağın ödenmesi lâzımgeldiği tarihten itibaren en az iki yıl geçmiş iken tahsil edilmemiş bulunması halinde bu alacak meşrûk sayılır. Bu gibi alacaklar kısmen veya tamamen kâr ve zarar hesabına zarar kaydedilebilir. Sonradan tahsil olunanların üçte biri, tahsil edildiği yılın kâr ve zarar hesabının kâr sütununa kaydedilmek lâzımdır).

2) Düyunat kısmında:

A) Sermaye hesabı bulunur. (Sermaye, teşebbüs sahibinin ticaret siciline kaydettirdiği miktar ile sonradan, vergisi verilmiş kazancından veya sair suretle sermayesine ilâve ettiği kıymetlerdir).

Eshamlı şirketlerde sermaye, hisse senetleri bedellerinden tahsil edilmiş olan miktardır.

B) Şirketlerin çıkardıkları tahvilât, üzerinde yazılı kıymetlerle gösterilir. Bu tahvilât ticaret yılı içinde üzerinde yazılı kıymetlerden eksik veya fazla olarak imha edilmiş olursa aradaki fark kâr ve zarar hesabına geçirilmiştir.

C) Kıymet mukabili olan bütün borç senetlerinden henüz ödenmeyenleri, üzerinde yazılı kıymetlerle gösterilir. Kanun ile veya şirketlerin umumî heyetleri kararla kıymetleri indirilmiş olan borç senetleri, indirildikleri kıymet üzerinden kaydolunur. Ecnebi parası üzerinden olan bu gibi senetlerle mevcut cari hesaplar borçları, blâncunun tanzimi günündeki borsa fiatları üzerinden kayıt ve arada fark var ise kâr ve zarar hesabına geçirilir. Borsada fiatı olmayan ecnebi paraları, müesseseye Türk parasile mal olduğu fiat üzerinden kaydedilir.

Ç) Tescil edilmiş sermayenin (şirketlerde tekiye edilmiş sermayenin) dörtte birine balığ oluncaya kadar safi kârdan % 5 ihtiyat akçesi ayrılabilir.

Esas mukavelenameleri Hükümetçe tasdik edilen şirketler, mukavelenamelerinde yazılı had dahilinde ihtiyat akçesini blâncolarının düyunat kısmına geçirirler. Şu kadar ki ihtiyat akçeleri yekûnu tekiye edilmiş olan sermayenin dörtte birini geçerse fazlası kâra ilâve olunur.

D) Umumî heyetleri Türkiyede toplanan ve Türkiyede kazanç dağıtan bankaların tekiye edilmiş sermayelerinin % 50 sine ve umumî heyetleri Türkiyede toplanmayan ve Türkiyede kazanç dağıtmayan bankaların da Türkiyede tescil ettirdikleri veya Türkiyedeki işlerine tahsis eyledikleri sermayenin % 20 sine balığ oluncaya kadar muhtemel zarara karşılık olarak kârlarından, ihtiyat akçelerinden maada, provizyon ayrımları caizdir.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — 12 nci maddenin başında, 9 olan rakam 11 olacak. Bir de en sonra (geçirilmiştir) deniyor. (Geçirilir) olacaktır.

REİS — Bu maddeyi tashih ile kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kâr ve zarar hesabının tanzimi

MADDE 13 — Kâr ve zarar hesabına ait cetvelin tanziminde aşağıda yazılı masraflar zarar sütununa geçirilebilir:

A) İşletme masrafı, maaşlar, ücretler, kira (Bina mükellefin malı ise vergisi veya kirası) muhabere, ilân, tamir, sigorta, borç faizi (Sermaye için faiz kabul edilmeyeceği gibi kollektif şirketlerde azanın, komandit şirketlerde komandit azaların veya bunların usul ve furuu ile karı veya kocanın şirkete ikraz edecekleri para sermaye sayılır) ve bu kanun mucibince alınacak vergiden maada mükellefe müessesese namına tahvil edilmiş bütün vergi ve resimler, müessesenin çalışması için yapılan umumî ve müteferrik masraflar,

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şirket ve müesseselerin munhasıran Türkiye'de çalışan şube veya teşebbüsleri için temsil edilmiş sermayelerinden başka istikraz edecekleri paranın faiz ve komusyonu,

Eğer istikraz ana merkezi tarafından Türkiye'de veya Türkiye dışında bulunan bütün şube veya teşekküller için yapılmış ise, bu istikraza ait faizden, ana merkezin tediye edilmiş sermayesine nazaran, Türkiye şube veya teşekkülünün tescil edilmiş sermayesine isabet edecek miktarı,

(Her iki suretle kabul edilecek faiz hadleri, Türkiye merkez bankası iskonto haddini tecavüz edemez).

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şube ve teşekküllerin merkezlerle olan kredi hesabı carilerinin faiz ve komusyonu (Merkez ile Türkiye şube veya teşekkülleri arasında karşılıklı ve aynı miktarda olmak ve faiz ile komisyon tutarı Türkiye merkez bankası iskonto haddini tecavüz etmemek şarttır),

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şirket ve müesseselerin Türkiye'de çalışan şube veya teşekküllerinin, ana merkezleri umumî masraflarına iştirak için kârlarından ayıracakları miktar (Şube veya teşekküle isabet eden hissenin ana merkezin tediye edilmiş sermayesi yekûnu ile Türkiye şube veya teşekkülünün tescil edilmiş sermayesi arasından mütenasiben ayrılmış olduğunun tevsik edilmesi şarttır) kabul olunur.

Türkiyede çalışan ecnebi şube veya teşekküllerin ana merkezi zararını kapatmak üzere kârlarından hisse ayrımları ve bunları umumî masraf arasında göstermeleri kabul olunamaz.

B) Ticarete ve mesleke ait işler için yapılabacak seyahat masrafları,

C) Meşhûk alacaklar,

Ç) İlâma veya borç ödmeden aciz vesikasına müstenit olarak tahsili kabil olmayan alacaklar,

D) Sigorta şirketlerince tesviyesi derdest

olan tazminat karşılığı,

E) Ticarî ve sınaî vasıtalar kıymetlerinden:

Binalarda yüzde dört, fabrikalarda yüzde altı, makinalar ve alât ve edevatta yüzde sekiz, deniz nakliye vasıtalarından üç yüz tondan yukarı olanlarda yüzde beş, bu ve bundan aşağı tonda olanlarda yüzde on ve bütün kara nakilye vasıtalarında yüzde yirmi beş nisbetlerinde amortisman, (Gayrimenkul için amortisman payı hesabı konduğu takdirde ayrıca kira konulmaz.

(İmtiyazlı anonim şirketlerde tesisatın imtiyaz müddetinin sonunda bedelsiz olarak Devlete veya Devletçe tensip olunan bir teşekküle intikali imtiyaznamesi icabından bulunduğu ve imtiyaz veya esas mukavelenamesinde sermayenin itfası için senelik muayyen bir miktar ayrılması gösterilmiş olduğu takdirde kabul olunur. Bu halde; başkaca amortisman nazarı itibare alınmaz).

F) Menafii umumiyeye hadim cemiyetlere makbuz mukabilinde yapılan iane ve teberrular,

G) Müstahdemler gibi vergiye tâbi tutulmak şartile müessesenin eski memurlarına verilen tekaüt maaş ve ücretleri,

H) Bir şirketin, müstahdemler gibi vergiye tâbi tutulmak şartile, müstahdemleri için verdiği sigorta bedeli,

İ) Ticaret kanunu hükmüne göre şirketlerin geçmiş seneye ait zararlarından kapatılmayan kısmı,

Masrafların tevsiki faturalar, muhabere ve sair evrak ile olur. Tevsiki mutat olmayan müteferrik masraflar için vesika aranmaz.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Efendim; Refik Şevket Bey demin cevap vermişlerdi; ecnebi şirketlerin ana merkezleri için uzun boylu faiz ve komusyon yürütmesine imkân bırakılmıyacak ahkâm vazettik demişlerdi. Fakat bendeniz görüyorum ki; ana şirketler buradaki şubelerine istedikleri kadar faiz yürütecekler. Yalnız faiz miktarı bizim iskonto hadleriyle mütenasip olacak, ondan fazla olmayacaktır. Bu; buradaki şirketlerin sermaye mütedavilelerini merkezlerinden istikraz etmiş şekilde göstermelerine mani midir? Yerli şirketlere akrabalarından biri para verse dahi buna faiz yürütülmez. Burada bir muvazaa vardır, diyoruz. Fakat ecnebi şirketler diledikleri bir miktarı verebilirler. Faiz yürütülecek. Netice itibarile hiç bir fark göstermeyecek vaziyet hâsıl olabilir. Onun için yerli şirketlerde olduğu gibi, yalnız sermaye mütedavile olarak kabul edilmeli. Sermayesinin haddile mütenasip olmalıdır. Gerçi böyle olursa para göndermeyecekler ve memlekette para daralacaktır. Bundan kaçmak için para göndrmelerine imkân var mıdır? Binaenaleyh, diledikleri kadar, memleketteki sermayelerinin, kâr etmediğini göstermelerine imkân vardır.

Sonra (G) ve (H) fıkraları vardır. Orada « müstahdemler gibi vergiye tâbi tutulmak şart-

tile » deniliyor. Ben o (tâbi tutulmak şartile) fıkrasının manasını anlıyamadım. Eğer tâbi tutulmamışsa buraya getirilmeyecekler mi? Bu ayrıca bir hükümdür ki, her müessesese vergisini verecektir, Fakat yine her müessesese, vermiş olduğu parayı burada gösterecektir. Yani şart olursa kabul edeceğiz. Müstahdemler gibi vergiye tâbi olursa cümlesi bence haşıvdir. O fıkranın kaldırılması lâzımdır. Bu; esasen kanun hükmüne dahildir. Vermezse kanunî ceza vardır.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. — Efendim, ecnebi müesseseleri esasen burada bir sermaye tescil ettirmek mecburiyetindedirler. Binaenaleyh sermayelerini esas merkezlerinde gösteripte bizden kaçırmalarına imkân yoktur. Burada hakikî bir sermaye tescil ettirmesi şarttır.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Hakikî olduğunu bilmiyoruz. Sermayesini 20 bin gösterirde 400 bin liralık iş yapar Yani vergiden kurtulmuş olmak için merkezi umumiden istikraz yapmış şeklinde gösterir.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. — Dünyanın her yerinde böyle bir kayıt vardır.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. — O halde kaçakçılığa imkân bırakırsınız. Nasıl ki dahilî müesseselerin usul ve furuundan istikrazı kaldırıyoruz.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. — Eğer siz bir kayıt tavsiye ediyorsanız koyalım. Buna ihtimal vermek, şirketlerin bu yolda kaçak muamele yapacaklarını zannetmektir.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Yerli müesseseler için usul ve furuundan para alamaz diyorsunuz. Bir şirketin merkezi usul ve furuundan daha mı farklıdır?

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Bütün dünya üzerinde cari muamele böyledir. Siz başka bir şekil tavsiye ederseniz dinleyelim.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Diğer fıkraya için bir şey söylemediniz. Yani müstahdemler gibi vergiye tâbi tutmak şartile verilen para.....

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Bu fıkraya kaldırılabilir.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Müstahdemlerin şubelerine verecekleri para sermaye telâki edilmek lâzımdır.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Şirketler meselesi elimizde o kadar mebzul bir şey değildir. İsterseniz böyle bir kayıt koyalım.

ENVER B. (Balıkesir) — Bu maddenin (E) fıkrasında; amortisman; binalardan % 4, fabrikalardan % 6, makinelerden % 8 deniyor. Buradaki fabrikalarla makinalardan maksat nedir?

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Yani fabrika binasıdır.

SADETTİN RIZA B. (İstanbul) — Efendim; Hüsnü Beyin buyurdukları mesele mühimdir. Ecnebi bir banka Türkiyede bir şube açarak küçük bir sermaye tescil ettiriyor. Bendenize kalırsa; encümen buna bir şekil verebilir. Yani tescil

ettirdiği sermayenin bir misli kadar, diye tahdit edebilir. Hatta ecnebi bankaları ufak bir sermaye ile geliyorlar. Halbuki merkezlerine mütamadıyen faiz yürütüyorlar.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Arzettiğim gibi büyük bir tahdit olur diye düşünmekteyiz. Maamafih Heyeti Celile tensip buyurursa tekrar encümene alarak yeniden tetkik edelim.

REİS — Maddeyi encümene veriyoruz efendim.

Banka ve şirketlerdeki ihtiyat akçeleri ve provizyonların dağıtılması hali

MADDE 14 — Bankaların ve şirketlerin ayracakları ihtiyat akçeleri her ne suretle olursa olsun hissedarlara dağıtılır veya sermayeye ilâve edilir veyahut bunların tasfiyesi yapılırsa bu paralardan vergi alınır.

Bankaların ayracakları provizyon, sermayeye ilâve edilir veya hissedarlara dağıtılır, veyahut bankanın tasfiyesi yapılırsa bu provizyondan da vergi alınır.

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Provizyon ne demektir efendim?

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — İhtiyat akçesinden başka ayrılan ikinci ihtiyat paradır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Sigorta karşılığı olarak bir para ayırırlarsa bundan da kazanç vergisi alınacak mıdır?

MUHELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Sigorta karşılığı için ayrılan para; masarifi umumiyeye dahil olur. Provizyon; bankaların fazla sıkıntılı zamanlarına karşılık olmak üzere ihtiyat akçelerinden gayri, tediye karşılığı olmak üzere ayrı bir nisbette sermayelerinden ayrıldıkları kısma tesmiye olunur.

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Provizyon yerine ben-deniz (ikinci yedek para) tabirinin konulmasını teklif ediyorum.

MUHELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Provizyon, ekisper gibi kelimelerin karşılığını bulmak üzere çok zihin yorduk. Fakat bulamadık. Eğer lütfederlerse ve Heyeti Umumiye de buna muvafakat ederse biz de maalmemnunniye kabul ederiz.

Yalnız şurada bir şeye daha dikkat etmek mecburiyeti vardır. Bu 14 üncü maddede (tasfiye yapılırsa bu paralardan vergi alınır) deniliyor. İzah etmek mecburiyetindeyiz ki; mücerret tasfiye kararı vergi almanın mevzuu değildir. Tasfiye kararı üzerine hissedarlara tevziat yapılırken para kesilir. Binaenaleyh vergi tasfiye kararının neticesi olarak yapılan tediyeden alınır.

Zabıtta bulunsun diye arz etmek mecburiyetinde kaldım.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Defterler

MADDE 15 — Altıncı maddeye dahil olan müesseselerle yedinci maddenin (1) numaralı fıkrasında dahil olan mükellefler, ticaret kanunu mucibince tutulması lâzımgelen defterlerden başka (defteri kebir) tutmağa da mecburdurlar.

Kopye defteri yerine, muhaberatın makine ile alınmış suretleri tarih ve numara sırasile saklanmak ve yıl sonunda ciltlendirilmek şartile kabul olunur.

Yedinci maddenin 2 numaralı fıkrasında yazılı mükellefler, her ticarî yıl için bir (kazanç muamele defteri) tutmağa mecburdurlar. Bu mükelleflerden:

A) Borsa acentaları ve mubayaaacıları ve simsarlar, her nevi sigortacılarla komusyoncularının tutacakları kazanç muamele defterinin hasılat kısmında iki sütun bulunacak, birinci sütunda yapılan her muamele bedeli, ikinci sütunda da bu muamelelerden kendilerine kalan para yazılacaktır. Bu defterin masraf kısmında, müstahdemlerin maaş, ücret ve aidatı ve ticaret ve muamele yaptıkları mahallin kirası, tenvir, teshin, muhabere, ilân, masrafları ve meslek veya ticaretlerine lâzım olan eşyanın sigorta parası ve bu kanuna göre alınacak vergilerden başka mükellefe, müessesesi için tarholunan bütün vergi ve resimler ve müessesenin çalışması için yapılan sair masraflar kaydolunur.

Serbest meslekler erbabından beyanname vermek isteyenler, kazanç muamele defterinin hasılat kısmına hizmetleri karşılığı olarak aldıkları ücretleri ve masraf kısmına da yukarıdaki masrafları yazarlar.

Noterlerin kanunî defterleri vergiye esas tutulur.

B) İkrizatçıların tutacakları defterin hasılat sütununa, ödünç para alanın adı ve adresi, ödünç verilen para, faiz miktarı, senet tarihi, (senet resmî ve ipotekli ise hangi noterlikçe veya tapu dairesince tasdik edildiği ve tarih ve numarası) ve masraf kısmına da (A) fıkrasında yazılı masraflar kaydolunur.

C) Ticaret hanları ile, apartmanları toptan kiralayıp parça parça başkalarına kiralayanların tutacakları defterin hasılat kısmına aldıkları kira bedelleri, masraf kısmına da verdikleri kira bedelleri ile müstahdemler ücreti, ve verdikleri kiranın yüzde onunu geçmemek ve mukavelenesinde yazılmış ve yapılmış olmak şartile kullanmaktan mütevellit tamir masrafları ve müteferrik masraflar yazılır.

Bunlardan oda veya daireleri mobilyalı olarak kiraya verenler, masrafları arasına mobilya maliyet fiatının yüzde on beşini geçmemek şartile mobilya amortismanı koyabilirler.

Yukarıda (A, B, C) fıkralarında yazılı mükelleflerin hasılatı ile umumî masrafları tutarları arasındaki fark, safi kazançlarını teşkil

edip beyannamelerine yazılır; bunlardan ayrıca blânço ve kâr ve zarar hesabı aranmaz.

Ç) Sahip oldukları madenleri ve dalyanları ve voli mahallerini kendileri işletmeyip hasılattan hisse almak veya kısmen para ve kısmen hasılatla ortak olmak suretile kiraya vermiş olanların tutacakları defterlerin hasılat kısmına aynen aldıkları malların satış kıymetleri, kiradan bir kısmı para ise bu parayı ve takvim yılı sonunda satılmamış mal kalmış ise bu malların o tarihte bulunduğu mahallin piyasası üzerinden kıymetleri yazılır: Masarif kısmına da, malların satışına kadar nakliye, sigorta ve depo kirası gibi masraflar yazılır. Kira yalnız para ise noterden tasdikli kontratolar, kazanç muamele defteri yerini tutar. Bu mükelleflerden hasılattan hisse alanlar beyannamelerine hasılatlarla masraflarını yazarlar, aradaki fark vergilerine matrah olur. Yalnız kira alanlar, beyannamelerinde noterden tasdikli kontratolarında yazılı kiralaları gösterirler ve bu kontratonun tasdikli bir suretini beyannameye bağlarlar; bu miktarlar vergiye matrah olur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen var mı?

REŞİT B. (Gazi Antep) — Efendim, bu madde, 15 inci maddede tadat olunan masraflar kıssımlarının deftere kayıt olunacağını ve varidatı safiyesi üzerinden verileceğini bildiriyor. Binaenaleyh yukarıdaki maddelerle burada bir tezat teşkil etmez mi? Çünkü yukarıdaki maddeler varidatı gayrisafiyesi üzerinden alınacağını bildiriyor, burada ise safi varidattır. Bunu izah etsinler.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Bu maddenin (A) fıkrasında (Acentaları ve borsa mubayaaacıları ve simsarlar), deniyor sonra yedinci maddenin ikinci fıkrasında mültezimler vardır. Bütün erbabı ticaret yazılmıştır da, ne gibi bir sebebe binaen buraya mültezimler yazılmamıştır? Bunun da bir fıkra olarak kaydı çok lâzımdır.

MUHTELİT EN. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, bir defa (A) fıkrasında, 7 nci maddenin ikinci fıkrasında olduğu gibi, mültezimlerin dahi girmesi yolundaki mütaleaları doğrudur. (Borsa acentaları ve mubayaaacıları ve simsarları ve mültezimler) tabirini, teklifleri veğhile, aynen kabul ediyoruz.

Şimdi bu meyanda yalnız Reşit Bey arkadasımızın da bir itirazı vardır. Mevzubahs olan madde; beyanname veren zevatin tutmağa mecbur olduğu defteri ve tuttuğu deftere ne şekilde varidat, ne şekilde masraf yazacağını, her beyanname verenin sıfatına göre ayırmıştır.

Meselâ bir kısım serbest meslek erbabı; mubayaaacılar, borsacılar ne yapacaklardır. Bunlar beyanname verecek olurlarsa veya beyannameye tâbi değillerse doğrudan doğruya iradı gayrisafi üzerinden vergiye tâbi olacaklardır. Amma beyannameyi tercih ederlerse o vakit tâbi oldukları ahkâm ayrıdır.

REŞİT B. (Gazi Antep) — Efendim, beyanname veren bir tüccar meselâ iki bin lira kazanır ise kâtibine, muhasibine, satıcısına muayyen bir miktar ücret verecektir. Meselâ 600 lira verecektir. Tabî bu kesesine girmeyecek olan paranın vergisini dahi vermeğe mecbur olursa bu; suiistimale meydan verecektir. Çünkü kimse başkasına verdiği paranın vergisini vermek istemez.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Bendeniz bu maddenin istilzam ettiği ve tutulacak defterlerden ibaret olan bir mevzuun bu beyanatta alâkasını görmedim. Affedersiniz.

REİS — Başka söz isteyen var mı?

Maddedeki (A) fıkrası şu oluyor: (Borsa acentacıları ve mubayaaacıları, simsarları ve mültezimler).

Bu suretle tashih ediyoruz. Maddeyi bu tashihle reye arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Defterlerin tasdikı

MADDE 16 — On beşinci maddede yazılı defterlerin (ikinci nüshalardan tereküp eden ve yıl sonunda ciltlenmiş olan kopya defterleri hariç) her ticarî yıl başında notere tasdik ettirilmesi mecburidir. defterlerini müteakıp yıllarda da kullanmak isteyenler her ticarî yılın birinci ayı içinde son muamelelerini notere işaret ve tasdik ettirirler.

Yeniden işe başlayanlar, işe başlamadan evvel defterlerini tasdik ettirirler.

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Fasıl: 2

Gayrisafi irat

- 1 - Gayrisafi irat üzerinden mükellef olanlar
- 2 - Kıymete göre gayrisafi irat tayini
- 3 - Müsterek işgal halleri

MADDE 17 — Altıncı ve yedinci maddede sayılan şirket ve müesseseler ile ticarî ve sınaî teşebbüs erbabı dışında kalan ticaret ve sanat ve hırfet sahiplerine ait vergi matrahı, bu mükelleflerin işgal ettikleri mağaza, dükkân, yazıhane, idarehane gibi mahallerin gayrisafi iratıdır. (Depo ve ardiyeler iradın hesabında dahildir.)

Kıymet esasına göre vergiye tâbi gayrimenkuller için vergiye matrah ittihaz olunan kıymetlerin yüzde onu irat sayılarak bu iratlar kazanç vergisine matrah olur.

Bir mahallin bir kısmını ticaret ve sanat mahalli ittihaz edenler için, yukarıdaki fıkralarda yazılı iratlardan bu kısma isabet edecek miktarı vergiye matrah olur. Bu tefrik muamelesi, mahallerinin bina iratları vergisi tadilat komisyonları tarafından yapılır.

İratları veya kıymetleri bulunmayan mahaller için kazanç vergisine matrah olacak miktar-

lar, kezaik tadilat komisyonları tarafından emsallerine göre tayin olunur.

Tefrik veya yeniden tayin suretile bulunacak iratlara karşı yapılacak itirazlar, kazanç itiraz komisyonlarınca tetkik olunur.

Yukarıki fıkralar mucibince tefrik ve tayin edilmiş olan gayrisafi iratlar, bina vergisi kanununa göre binanın gayrisafi iradı tadil edilinceye kadar kazanç vergisi tarhında esas tutulur.

Bu maddeye dahil olan mükelleflerden aynı dükkân veya idarehanede beyannameye tâbi teşebbüsâtı memzucen yapanlar, ticaret ve muameleleri mecmuu üzerinden umumî hükümler dairesinde beyannameye tâbi tutulurlar.

1837 numaralı bina vergisi kanunu mucibince takdir edilen gayrisafi iratların her senenin ikinci kânun iptidasındaki vaziyeti, vergi tarhına esas olur.

REİS — Söz isteyen var mı? Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Vergiye tesiri olmayan muameleler

MADDE 18 — İşgal ettikleri mahallerin gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulanlar, aynı mahalde kazanç vergisinden muaf esya da satacak olurlarsa, bu satışları için gayrisafi irattan tenzilât yapılmaz.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? Reye arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Serbest meslek erbabı

MADDE 19 — Serbest meslek erbabı işgal eyledikleri yazıhane, idarehane ve muayenehanelerinin gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi-dirler.

Serbest meslek erbabından evlerinin bir kısmını idarehane, muayenehane, yazıhane ittihaz edenler veyahut muayyen yeri olmaksızın çalışanların ikametlerine ait olan binanın veya apartman dairesinin gayrisafi iradının yarısı bu mükellefin vergilerinin hesabında matrah olur.

ALİ SAİP B. (Urfa) — Muhterem arkadaşlar, serbest meslek erbabı bir apartmanın bir odasını vazihane, yahut muayenehane yaparlarsa oturdukları binanın hasılatı gayrisafisinin % 50 sini vereri olark vereceklermiş.

Arkadaşlar, bu nisbet, Ankaranın mesken hususiyetini nazarı dikkate alırsak Ankara için ağır olduğu kanaatindeyim. Heyeti aliyeniz Ankarada oturan memurlar için istisnaen mesken bedelini kabul buyurmıştır. Ankaradaki bir binanın icarı ile başka bir şehirdeki bina icarı hiç bir zaman birbirine uymaz.

Bu gün serbest meslek erbabı deyince, her halde doktorlarla avukatlar başta akla gelir. Bunların, açık olarak söylemek lâzımgelirse, kazançları eskisi kadar değildir. Aynı zamanda Hükümet ve Sıhhiye vekâleti bir çok yerler-

de hastaneler, revirler, dispanserler açmıştır. Buralarda çalışan mütehasşislar saat üçe kadar vazifeleri başından ayırlamıyorlar. Şimdi bu gün burda en aşağı 70, 80 hattâ 115 lira aylık kira ile beş odalı bir apartmanda oturan meslek erbabı doktorlar vardır. Bunlar tetkik edilecek olursa oturdukları binanın ayırlığını bile veremeyecek bir vaziyete gelmişlerdir. Muhterem arkadaşlar; ismini söyleyipte onların kitap almak hususundaki kredilerine dokunmak istemem. Emin olunuz ki genç bir mütehasşis bana demiştir ki; Almanya'dan kitap getirttim, parasını veremedim, şimdi parayı almak için icraya müracaat ediyorlar. Gene geçenlerde bir göz tabibi, göz âleti olarak celbetmiş olduğu âletin parasını veremeyecek bir vaziyete girmiştir. Bilhassa sizden, Ankaranın mesken kirasının pahalılığını nazarı dikkate alarak, Ankarada oturan serbest meslek erbabı için bir tenzilât yapılmasını istirham edeceğim. Onun için de bir tadil teklifi veriyorum.

HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Hanesinin bir odasında icrayi sanat eden bir doktor oturduğu o hanenin nısfını mı verecek, yoksa o odaya isabet eden kısmını mı verecektir?

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Evin bir odasında sanatini icra eden bir doktor o evin iradı gayrisafisinin yarısı üzerinden verecektir.

HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Apartmanda oturan evi olmayanlar?

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Bunlar da yine evinde icrayi sanat edenler gibi yarısını verir.

HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Ne muayenehanesi var, ne bir şeyi; sokakta mı oturuyor, böyle doktor mu olur?

«Muayyen yeri olmayanlar» Muayyen yeri olmayan ne demektedir?

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Ynai icrayi meslek için bir idarehane, bir klinik, bir muayenehane açmamış. Fakat bu zatın her halde bir ikametgâhı vardır.

Dr. HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Evinde oturuyor, bir kaza oldu, kendisini çağırıldılar, o adam haftada bir defa çıktı diye evinin nısfını mı verecek?

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Mükellefiyet için icrayı sanat esastır, icrayı sanat ediyorsa senede bir defa bile gitse yine verecektir. İdarehanesi yoksa evinin iradından verecektir. O zat icrayı sanat etmeyorsa, Hükûmete gelecek, icrayı sanat etmediğini ispat edecektir. Bu hususta beyanname verecektir. Beyanname, icrayı sanant etmediklerini ve bu yüzden kazanmadıklarını bildireceklerdir. Fakat evinde oturduğu halde vizite yapıyor, istişarelere gidiyor, mühendislik yapıyor, plân çiziyorsa ve bu yüzden para kazanıyorsa tabiidir ki verecektir.

Dr. HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Şu halde söz isterim.

TAHSİN B. (Aydın) — Serbest meslek erbabının halen kazanç vaziyetleri hakkında Saip Bey arkadaşımızın yalnız buraya tahsis ettikleri vaziyeti bendeniz kabul etmiyorum. Ankara bu gün serbest meslek erbabı için kazanç hususunda her yerden daha müsaittir. Böyle olduğu halde burada dişçiler, eczacılar, doktorlar, avukatlar ve sair buna mümasil serbest meslek ashabı hattâ getirttikleri kitap ve edevatı trbbiye esmanını vermeyecek bir halde bulunurlarsa İzmirde, İstanbulda vesair yerlerde bulunan meslek erbabını bir kere düşünmek lâzımgelir. Bu hal her tarafta vakidir. Fakat bendeniz bir serbest meslek sahibinin oturduğu ev ve daire için vermiş olduğu bedeli icarın nısfını temettü vergisi olarak vermesindeki esasın ne hesabı müstenit olduğunu anlayamadım. Bir daire içinde, bir apartman dairesi içinde bir tabibin, bir dişçinin veyahut bir avukatın sanatını icra etmek üzere tahsis ettiği kısım ne kıymette ise kendisine mesken ithaz ettiği kısım da aynı kıymettedir. Binaenaleyh bendenize kalırsa bir dairenin heyeti mecmuası kaç metre murabbarında ise, onun içinde kendisini icrayı sanate tahsis ettiği kısımın metre murabbar nisbetinde vergi almalı. Çünkü bu da aynı apartmanda, aynı kıymeti haiz bir dairedir. Meselâ 3 odasını ev için, 4 odasını sanatını icra için tahsis ederse, sanatını icra ettiği dairenin metre murebbar nisbetinde vergi almak lâzımdır. Bendeniz bu hususta bir takrir takdim edeceğim.

REİS — Buyurun paşam.

Dr. HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Arkadaşlar, elimizde bulunan kazanç kanunundan anladığıma göre, etıbbayı üçe ayırıyorlar. Biri hususî muayenehanelerinde, biri de yalnız evinde ve odasında sanatını icra edenler, biri de kazai olarak geceleyin evinden çağrılanlar. Bendenizin anladığım bu. Sonra hepsi aynı kazanç vergisini veriyorlar.

Malûmu âliniz İstanbuldaki etıbba; Darülfünunda, mülkiyede; askerî hastahanelerde, dispanserlerde, mektep ve devaire giden etıbba ve mütekaatlerden ibarettir. İstanbuldaki doktorlar iş itibarile bu kadar tehaliif gösterirler. Bazısı günde bir saat, iki saat veyahut haftada bir iki saat icrayı sanat eder ve bir iki hasta kabul edebilir. Bazısı da doğrudan doğruya evinin bir odasında veyahut muayenehanesinde sabahtan akşama kadar para kazanır. Şimdi insaf edelim arkadaşlar; haftada bir iki saat çalışan bir tabip ile, her gün muntazaman icrayı sanat eden bir tabip arasında fark var mıdır, yok mudur? (Tabii vardır sesleri). Kazanç vergisi; insanın kazandığı paradan alınması lâzımgelen bir vergi demektir. Halbuki haftada bir iki saat çalışmakla, evinin bir odasında hasta kabul etmekle oturduğu meskenin bedelinin nısfını vermesi doğru değildir. Farzediniz ki genç bir tabip büyük bir adamın evine damat oluyor, evinin bir odasında ic-

rayı sanat ediyor. Evin iradı gayrisafisi altı bin liradır. İmkânı var mıdır ki bu tabip üç bin lira vergi versin!

MÜKERREM B. (Isparta) — Oturduğu evin kira bedelinin nısfı vergi değildir, matrahtır.

Dr. HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Öyle de olsa yine çoktur, yani sabahtan akşama kadar çalışan adamla, haftada üç dört defa çalışan adam arasında fark olmalıdır.

Arkadaşlar; İstanbuldaki doktorlar milyonlar kazanıyorlar, diyorlar. Bunlar mahduttur, on, on beş tanedir. Temin ederim ki arkadaşlar bir çokları kiraladıkları muayenehanenin bile kiralarnı veremiyorlar. Hepsı meydanda.

SÜLEYMAN SİRRI B. (Yozgat) — Öyle ise Anadoluya gitsinler. Orada doktor bekliyorlar.

Dr. HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Çatırınlar da gitsinler.

Sonra, bir de tababet aynı zamanda büyük masraflara mütevakıftır. Kitap getirirler, alât, edevat getirsinler. Fennî kitaplar çok pahalıdır. Bu kadar masraf edecek, az bir para alacak. Sonra da büyük bir vergi ile mükellef tutulacak. Bir sual daha soracağım.

Etübanın hepsi beyanneme vermeğe salâhiyettar mıdır, değil midir?

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Me-sele kendiliğinden anlaşılıyor. Hakikî kazancı üzerinden beyanname verir.

HAKKI ŞİNASİ Pş. (Erzurum) — Bu bap-ta bir takrim var, takdim ediyorum.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, bir kaç kere Meclise gelen ve geçen seneden bize devrolunan ve muhtelif encümenlere gitmiş bulunan kazanç vergisinde bir nokta şiddetle nazarı dikkatini celbeder. O da, vergi tarhedilirken fikir adamlarına karşı gösterilen, tabir mazur görülsün bazan lisandan kaçar, vergi şiddetidir. Tasavvur buyurunuz. Memleketin en mütemayız zekâlarını teşkil eden fikir adamlarının, avukat olsun, doktor olsun, fikir adamlarının bir az kendilerini gösterip, kendi zekâ ve mesailerile çalışarak edindikleri ev ve esya, memleket-te masal haline gelecek servet hikâyelerini teşkil etmiştir. Fikir adamlarının bütçesinden tasarruf ederek yaptırdığı bir ev veya apartman deyelim şiddetle göze çarpar.

ALİ SAİP B. (Urfa) — Yahudilerin yaptırdığı apartmanlar hiç göze çarpmaz.

ZİYA GEVHER B. (Devamla) — Meşhur hikâyeleri ele alalım. İstanbulu alalım, Ankara-yı bırakalım.

ALİ SAİP B. (Urfa) — Yahudilerinki hiç görülmez.

ZİYA GEVHER B. (Devamla) — Evet efendim, Ankarayı bırakıyorum, İstanbulu alıyorum. Şişlileri, Galataları bırakınız. Fakat yeni yanan ve yeni yapılan Taksim, Ayaspaşa tarafını ele alınız; orada kaç binlerce apartmanın ve kimler için ve nasıl kazanılmış bir para mukabili yapıp-

dığı kimsenin nazarı dikkatini celbetmez. İki tane doktor, üç avukat apartman yaptırmış diye gazeteler ve efkârı umumiye, vergi memurlarının da dahli tesiri olduğu halde, bu bir masal olarak büyür ve en nihayet bu kazanç vergisi kanunu, kafa ve fikir insanlarına ağır vergiler yükletecek şekilde tecelli ederek bizim huzuru-muza gelir.

Arkadaşlar, kaç tane doktor vardır? Meselâ bin. Bunları kazalara dağıttınız, bir çok şehirlere dağıttınız; onları ziyaret ettiğiniz ve bu kafa insanlarla temas ettiğiniz zaman en elim vaziyetlerle onları karşı karşıya görürsünüz. Onların ahvali içtimaiyesini tetkik ediniz, bir sefalet içerisinde orada sürünmekte olduklarını müşahede edersiniz. Bu bin rakamın bir kaç yüz tane-sini ayırınız. Kaldı yüz tane. Yüz kişi nedir? ço-ğu 60 yaşına gelmiştir. Türlü tehlikelere maruz kalmıştır. Bir tifo olmuş, ona gitmiş, birisi ve-baya uğramış ona koşmuştur. Onun için hayat yok, gece yok, gündüz yoktur. Kazanmış kazan-mış, içlerinden on tanesi 100 bin lira kazanmış ve bir apartman yaptırmıştır. Feda olsun arkadaşlar. 100 bin daha verelim, bir tane daha yap-sın.

İçimizden bulamayıp ta üniversitelerimiz için hariçten profesör ve mütehassıs adamlar getirir-ken, kalkıp memleketteki entellektüel sınıfın kazandığı parayı, haklı parayı bundan ilham alanları şiddetle takbih ederek söylüyorum, teş-hir suretile bu kadar fedakârlığa ve rahat ve huzur görmemelerine rağmen onları kıskanacak bir vaziyet almalarına asla müsaade etmeyelim. Bizim yapacağımız iş, bu memlekette yüksek adam, fikir adamı yetiştirmektir. Böyle yeti-şecek insanları her hangi vergi ile tazyik değil, bilâkis onlara mükâfat vererek adetlerini bu memlekette çoğaltmakla mükellefiz. Bunların zenginleri olabilir. Fakat bunlar hiç bir zaman 10-15 kişiyi geçmez. Diğer cihetten bir sarraf gelir, Galatada bir handa bir oda tutar, kasası-nı koyar, daktilosunu yerleştirir, oraya bir ağ verleştirir, herkesi soymağa çalışır. Ona tar-hedilecek vergi de ne olabilir? Çünkü ancak bir odacık işgal ediyor. Vergi de bu odaya göre alınır. Diğer taraftan bir doktor, muayeneha-nesinde yüzlerce hastayı aynı odaya alamaz. Onun bir bekleme odası olacaktır. Size söyle-yeceği lâfı diğerinin yanında söyleyemez. Bun-lar, bir takım mesleki icaplardır ki behemehal yapılması lâzımdır. Meselâ; ben hastamı sizin yanınızda muayene ettiremem. Binaenaleyh bir odanın içerisinde icrayi tababet edemez. İkin-cisi; evinde bir iskemlesi kırıkrsa yahut masası kirlirse; evinin mobilyası hoşunuza gitmezse onun hakkında söylemedik söz kalmaz. Ne biçim in-san, bu kadar para kazanıyor da filân, filân derler.

Arkadaşlar; doktor bir hastasından geldiği za-man aynı elbise ile sizin huzuru-muza çıkamaz. Onun hususî bir odası ve temiz bir kliniği olmalı-

dır, muayene masasının üzerindeki çamaşırı her zaman değiştirmeye mecburdur. Bunların hepsi masraftır, bir takım külfetlerdir. Ondan sonra doktor okuyacaktır. Arkadaşlar; doktorun laboratuvarı olacak, hurdebini olacak, şusu olacak, busu olacaktır. Bütün bunlar için evvelâ bina lâzımdır. Bunun üzerine şiddetli vergi koyduğumuz zaman, o da tıpkı binasını sarraf Mişonun dükkânına benzetir. Gel oğlum sırtını çevir, sende pünomi var.. Bir reçete.. Sen de git.. Sen de git.. İnsaf edelim, her meslekin icabı vardır. Avukat için de aynı şey vardır. Avukat için intizar odası lâzımdır. Kâtibi olmalıdır. Kütüphanesi olacaktır. Fikir adamını bu kadar sıkı sıkı hayatını tahdit ede eder, fikirden doğan idaremi ve fikre istinat eden idaremi bunlara biraz âtîfetini ibzal etsin. Binaenaleyh teklif ediyorum, vergi ağırdır. Apartman sahibi olan doktorları takbih etmeyelim, tebci edelim, takdir edelim. Onun için dörtte bir olmasını teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Efendim, işgal ettiği yazihanenin icarını vermemek yüzünden firar eden ve kime ait olduğu bilinmeyen sandıklarla dava evrakını bırakan avukat bilirim. Vergi borcundan dolayı hakkımda tevki müzekkeresi kesilen avukat bilirim. Bunların kazancı malûm. Tabii doktorlar da yerine, zamanına göre, şahsına göredir. Eğer yalnız kazancı, mutlaka iradı gayrisafi alaydık Ziya Gevher Beyin sözlerini kabul ederdim. Fakat mademki beyannameye tâbi olmak ihtiyaridir, o halde beyannameyi tercih eder mesele kalmaz.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Efendim, evvelce de bilmünasebe arzettiğim vehile yeni kazanç kanununun yapılmasındaki esbaptan birisi; bütün vatandaşları kazançlarından mümkün olduğu kadar adalet dairesinde vergiye iştirak ettirmek maksadıdır ve eldeki kazanç kanununda bu adaleti temine mâni olabilecek ne gibi noksanlar varsa bu yeni kanunla onlar tavzih ve ikmale çalışılmıştır. Vergi mevzuuna hangi teşebbüslerin dahil olabileceği, eski kanun maddelerinde müphem olduğu için tayin edilemiyordu ve tatbikatta tereddüde düşülyordu. Kezalik, eski kanunda beyannamenin sureti tanzimi ve beyanname ile beraber verilmesi iktiza eden mali blânçonun sureti tertibinde aynı mükellefler için badii şikâyet olmakta idi. Geçen maddelerde uzun uzadıya tavzih edildi. Bütün bunlardan maksat; mükelleflerin şikâyetlerinin önüne geçebilmek olduğu gibi, Devlet hakkının tamamen teminine çalışmaktır. Bunlardan büyük şikâyet membaları olanlardan bir yeri de; beyanname tanzim etmek suretile kanunun ayrıca istediği tarzda usulî muzaafa üzerine hesap yapacak, muhasip kullanacak ve saire idi. Küçük sanayi erbabı bunları yapamadığından dolayı daimî surette memurların şeysi altında bulunmakta idi. Yeni kanunda bunlar

da düşünüldü. Eski kanundaki 500 lira bedeli icar yerine burada 2000 liraya kadar iradı gayrisafileri olan erbabı mükellefin bunun üzerinden vergiye tâbi tutulması esası düşünüldü. Bu suretle ihtilâf zemini olan bir çok noktalar izale edilmiş oluyor ve hem de miktar üzerinden iki bin liraya kadar çıkardığımız vakit, küçük erbabı sanatı beyanname tanzim için muhasip tutmak külfetinden kurtarmış oluyoruz. Bu kanunla temin ettiğimiz nokta bu kadarla kalmıyor. İradı gayrisafi üzerinden mükellef vergiye tâbi tutulduğu vakit, kendisine açık bir serbesti verilmiştir. Eğer bu suretle tarhedilen vergiyi fazla görürse; ben beyanname vereceğim diye müracaat eder. Ona bu suretle hakiki kazancını bildirmek salâhiyeti verilmiştir. Binaenaleyh bendeniz mugayiri madelet bir şey görmüyorum. Kazancının miktarını bildirir. Defterini tanzim eder ve kazancı üzerinden kendisine vergi tarhedilir.

Bu kanunun yapmış olduğu tekâmülün birisi de, Ziya Beyefendiye arzı cevap etmek isterim - ki, fikir erbabına âdetâ bir vergi şiddeti gösterilmekte olduğu iddiasında bulunuyorlar - şudur:

Yukarıda 3 üncü maddenin 11 inci fıkrasında kabul etmiş ve geçmişiz. Demek tir ki « nüfusu 5 000 den aşağı olan yerlerde sanat icra eden ebeler, hastabakıcılar, eczacılar ve nüfusu on binden aşağı olup iskele ve istasyon olmayan yerlerdeki hekim ve dış tabipleri, muafıtır».

15 inci fıkrasında « kitap, risale, makale, tefrika, forma, nota ve resim halinde telif ve tercüme yapanlar (Bu işlerden dolayı bir müessesenin daimî memur ve müstahdemi olmak şartile), muafıtır». Zannediyorum ki temas etmek istedikleri nokta kanunda derpiş edilmiş, lâzım gelen hürmet gösterilmiştir. fazlasını bendeniz fazla görüyorum ve yine tekrar ediyorum, kendi yedi ihtiyarlarındadır. Serbest meslek erbabı isterlerse beyannameyi kısma geçebilirler.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, Maliye Vekili Beyefendiye teşekkür etmek icap edecektir. Çünkü fikir erbabına bir takım içtimaî vaziyetler gösteriyorlar. Daima küçük kasabalarımız, küçük köylerimizde dolaşan insanlar ne kadardır? Nüfusu 10 000 den yukarı yerler azdır. Bu küçük yerlerde hangi hekimin, hangi hastadan kaç para aldığı vardır. Esasen kazalarımızın çoğunda doktor yoktur (Gelsinler sesleri).

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Gitsinler diye bu muafiyeti koyuyorlar.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Şimdi Zati âlinize de niçin gitmediklerini söylerim, siz de ona çare bulursunuz. Gittikleri yere, ya belediye veya Hükümet doktoru olarak gidiyorlar. Bu resmî doktoru zati âlinize elinize geçirdiğiniz zaman bir şey verir misiniz? Verildiğini görmedim. (Gürültüler). Verilmez. Beledi-

yeye gelir, muayene olur, para vermeden gider.

Binaenaleyh orada onların kazancı o kadar çok olamaz. Bu kadar küçük yerlerin doktorlarından bahsetmiyorum. Zaten onlar hakikaten muhtaci muavenettirler. En nihayet bunlar yetiyecek insanlardır. Bizim hakikaten onları himaye etmemiz lâzımdır. Bunlar biraz para biriktirerek yükselmiş, memleketlerde tahsillerini ikmal mecburiyetindedirler. Bunlara yapılan şeyler, bu sanatın ilerlemesi içindir. Para vermeliğimiz, her hangi makul bir şeyi reddetmeye sebep teşkil etmez. Biz ikinci kısımdan bahsediyoruz. Yani daha ziyade yetişmiş insanlara yapılan âtifetlerden bahsediyoruz.

Ondan sonra buyurdular ki; beyanname yazsınlar, ondan sonra istedikleri gibi versinler. Şimdi arkadaşlar, ben sizlere sorarım; her hangi bir meslek erbabı meselâ avukat belki beyanname yazabilir. Doktoru hastaya çağırıyorlar. Saatlerce uğraşır. O da bir insandır. O da bir vicdan taşıyor. Sinirleniyor, yoruluyor, bitap bir hale geliyor. Bir de muhasip mi tutsun? Kâtip tutmak pek te öyle kolay bir iş değildir.

KÂZİM PŞ. (Diyarbakir) — Hep beraber olalım da bu insanlara yardım edelim.

ZİYA GEVHER B. (Devamla) — Evet hep beraber yardım edelim. Çok para kazananları kâtip tutar, beyannamesini yapar. Biz veremeyenleri söylüyoruz ve kendisinin makul tarzda iyi giyinmek, iyi yaşamak, iyi okumak ve en nihayet hastasına insan muamelesi yapabilmesi için iyi bir yerde oturmaları lâzımgelen doktorları bu vaziyetten kurtarmak istiyoruz. Hiç bir kimsenin Devlete verdiği vergiden muafiyetini isteyecek bir insan değilim. Şu kadar sıkıntılı ve kısa bütçeli bir milletin düşüneni ve düşünmeyen, yürüyeni ve yürümeyeni vergi vermelidir. Fakat her hangi bir sahada geri kalmak ve en nihayet hariçten bir takım mütehasıs getirmek vaziyetine düşmek, şiddetli vergi almakla oluyor. İşte bu suretle yeniden getirdiğimiz mütehasıslara; bu alınan verginin yüz misli masraf yapılmaktadır. Bu masraftan kurtulmak için bu insanları himaye etmek lâzımdır. Benim de vergi tezim budur. Beyefendiler kabul ederlerse bu masrafı tasarruf etmek için kendi doktorlarımızı himaye edelim. Beyefendiden soruyorum; bu serbest meslek erbabının verdikleri verginin yekünü nedir anlayalım.

Serbest meslek erbabının % 40, 50 tarhedelim. Ne oluyor? Beyefendi buna cevap verirlerse görülür ki bu o kadar küçüktür ki bunun üzerinde bir buçuk senedenberi envai münakaşa ve bu kadar da şiddetli kanun yapmağa değmez efendiler. Beyefendiyi davet ediyorum; serbest meslek erbabından alınan verginin miktarını harfi harfine, santimi santimine bildirsinler.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Ziya Gevher Bey arkadaşımızın söyledikleri ben-

denizin maruzatımı teyit etmektedir, tadil edici mahiyette değildir. Beyanname versinler diyoruz. Ziya Bey ona karşı beyanname dahi yazamaz diyorlar. O adamın müşterisi çok ta ondan mı beyanname veremiyor? (Gülüşmeler). Beyanname yazmak büyük bir vukufa, veya Darülfünun mezunu olmağı istilzam etmez. Mevzubahs zevat esasen âli mektep mezunu oldukları için beyanname tanziminde hiç müşkülâta uğramazlar. Amma zaman gelir bütçe vaziyeti müsait olursa o zaman başka türlü düşünüürüz. Sirtında patlıcan satan adamı vergiden muaf tutamazken, bu gibi meslek erbabını muaf tutmak nasıl olur! (Alkışlar)

ZİYA GEVHER B. (Çanakale) — Bir sual sormuştum.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Efendim, iyi hatırlayamıyorum. Bütçede 350 ve 500 bindir. Fakat ne de olsa vergi mevzuudur.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Serbest meslek erbabından mesleklerini meskenlerinde yapanlara taallük eden matrah, yazıhanesi, idarehanesi ne olursa olsun icarın iradı gayrisafisinin yarısı. Meskenlerinde icrayi sanat edenlerin vaziyeti ne olur diye Hakkı Şinasi Paşa Hazretleri bir sual sordular.

Bendeniz de o suallere verilmesi lâzımgelen cevabı arzedeceğim.

Bir defa serbest meslek erbabı eğer aynı zamanda ikamet ettikleri evin içerisinde icrayi sanat ediyorlarsa bu takdirde meslek vergisine matrah, oturdukları ev; eğer ev müstakil değil de bir apartman dairesi ise o daireye bütün apartmanın iradı safisinden isabet edecek miktar ki - komisyon tarafından takdir edilecektir - iradı safinin yarısı matrah ittihaz edilecektir.

Üçüncü bir sual daha var, bir zat kendi evlâdile, yahut akrabasından birisile bir büyük evin içerisinde oturursa, veyahut bu ve iki üç kişi tarafından işgal edilmiş bulunursa ve bu büyük evin içinde bir doktor yahut bir avukat, bir mühendis te bulunursa, bu takdirde - o adamın icrayi meslek için kendisine ayırdığı oda ile beraber süknasına taallük eden kısım, elbette bir daire ve yatacak yeri olacaktır -, bütün binadan o kısma taallük eden iradı, vergisine matrah ittihaz olunacaktır. Bu davamızın mahiyeti bundan ibarettir.

Tahsin Bey arkadaşımızın bahsettikleri mesaha keyfiyeti, iradı gayrisafi bulmak hususunda vazifedar olan komisyonun adalete varmak için kullanacağı bilgide bir vasıta olabilir. Yoksa bir kanun mevzuu değildir. Şurasını hatırlatabilirim ki, şayet bir doktor, bir avukat veya bir mühendis, kendi evinin içerisinde icrayi meslek için ayrı bir yer ayırmamışsa; vizite için gelen adamları muayeneye mahsus bir yeri, bir odası yoksa ve gelenleri misafir odasına kabul ediyorsa; yahut avukat, müşterileri evinde istişarelerde bulunuyorsa, veyahut mühendistir,

kendi evinde işini görüyorsa bu takdirde dahi encümenimiz oturduğu evin iradı gayrisafisini yahut apartımanda oturuyorsa kendisine isabet eden iradı gayrisafisinin nisfını vergi tarhına esas tuttu.

Arkadaşlar; hakikatte mevzu, matrah aramaktır. Nitekim gayrisafi iradın tayininde esas, mükellefleri tayin etmektir.

Ziya Gevher Bey arkadaşımız, münevver insanlara tarhedilen verginin çokluğundan bahsettiler. İdarehane, yazıhane, muayenehane işlerini görenlere şamil olmak üzere kanunda bundan sonra gelecek cetvel vardır. Bir noktayı hatırlatmak lâzımgelir: Evet, bizim gayet kuvvetli bir müdafaamız var. Mademki beyanname vermek vaziyetindedir. Bu takdirde beyannamesini versin. Bir de suali mukadder var. Efendim, o halde beyanname verip durmakta olan serbest meslek erbabını neye iradı gayrisafiye tâbi tuttuk? Onun içindir ki iradı gayrisafiye tâbi tutmuş olduğumuz mükellefleri mümkün olduğu kadar iradı gayrisafiye tâbi tutmalarında bütçe için, muamelâtın selâmeti için fayda vardır.

Ziya Gevher Bey arkadaşımız, hattâ heyeti mecmuamız fikir adamlarına karşı gösterilen şu veya bu cereyanlardan müteessiriz. Fakat itiraf edelim ki, milletin ilim ve irfan adamları payesi verdikleri bu adamların vergi hususunda emsallerine faik olmalarını istemek hakkımızdır (Bravo sesleri).

İHSAN Pş. (Giresun) — Millet parası ile yetiştiriyorlar.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Şu noktai nazardan irfan, meslek arkadaşlarımızdan çoğunun beyanname usulünü suiistimal ettikleri içindir ki, beyanname usulünden inhiraf ederek iradı gayrisafiye doğru gitmek yolunu kabul etmişiz. Şimdi öyle bir tarz tayin edelim ki mümkün olduğu kadar herkes beyannameye gitmeksizin, yani mükellef için edası kabil ve Devlet için de murakabesi kabil ve sehil olsun. Bu da ancak iradı gayrisafi tarzıdır. Şimdi encümenince bu prensipler üzerinde tanzim edilen kanunun ruhunu teşkil eden iradı gayrisafi yolundan inhirafa doğru gidilme-yerek bu nisbetlerin tenzili keyfiyeti Heyeti Umumiyeye aittir. Bu kanunun ruhu mümkün olduğu kadar iradı gayrisafiye esas ittihaz ederek beyanname vermek veya vermemek ve hattâ gayriahlâki denecek şekilde hem vaziyeti içti-maiyemize ve hem de vaziyeti maliyemize mües-sir safhalardan kurtulmak için yapılacak iş; iradı gayrisafi usulünü kuvvetlendirmektir. Bina-enaleyh arkadaşların nisbetleri tenzil yolunda-ki mütalealarına, bendeniz şahsan serbest meslek mensubu bulunmaklığım dolayısıyla bir şey söylemeyeceğim. Heyeti Umumiye hakemdir. Fakat şahsen arz etmek mecburiyetindeyim ki, beyanname versinler sözü, ve bu gün verilen beyannamelemlerin tevliit ettiği iztirabı âtiyen dahi tev-

lit etmek vaziyetini tavsiye etmek olacaktır. O halde beyanname versin, güzel bir müdafaa silâhıdır. Fakat bunu muhafaza etmekle beraber iradı gayrisafiyeden dahi karşılamak yolunu kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh mesele doğrudan doğruya nisbet meselesidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — O halde iradı gayrisafiyeyi artıralım. 100 ise, 200 yapalım.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Ne yapmak lâzımsa Heyeti Umumiyenin takdirine kalıyor. Zannedirim ki, vaziyetinden müşteki olmak isteyen adamlar için 47 nci maddede okunacağı veçhile, beyanname vermek silâhı bu şikâyetin önüne geçecek en büyük bir şeydir.

Bilmiyorum, Paşa Hazretleri, lâzımgelen iza-hatı zati âlilerine verebildim mi?

HAKKI ŞİNASI Pş. (Erzurum) — Hay hay efendim, verdiniz.

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Takrirler okunacaktır.

Riyasete

Bir serbest meslek erbabının mesken ve sanat mahalli olmak üzere istimal ettiği mahallin mesahai sathiyesine nisbetle sanatine tahsis ettiği odanın metre murabbama göre vergi alınır.

Aydın mebusu
Tahsin

Riyasete

Yarısı yerine dörtte bir olarak tashihini teklif ederim.

Çanakkale mebusu
Ziya Gevher

Yüksek Reisliğe

Müstakil muayenahenede çalışan hekimler o binanın iradı gayrisafisinin tamamını ve ikamet-gâhlarının bir iki odasında icrayi sanat edenler o bina iradı gayrisafisinin üçte birini ve muayyen olmaksızın çalışanlar dahi kendi ikametgâhları iradı gayrisafilerinin altında birini kazanç vergisi olarak verirler.

Bunların her üçü dahi isterlerse beyanname vermeğe salâhiyettedirler.

Erzurum mebusu
Dr. Hakkı Şinasi

Yüksek Reisliğe

19 uncu maddedeki (Gayrisafi iradının yarısı) kaydinin üçte biri nisbetile tadilini teklif ederim.

Urfa
Ali Saip

REİS — Efendim, Aydın mebusu Tahsin Bey matrahta esaslı bir tebeddül istiyor. Onun için evvelâ o takriri reye arzedeceğim.

(Aydın mebusu Tahsin Beyin takriri tekrar okundu).

REİS — Taktirî nazarı dikkate alanlar ... Almanyanlar ... Nazarı dikkate alınmamıştır.

(Dr. Hakkı Şinasi Paşanın taktirî tekrar okundu).

REİS — Paşam; burada siz nisbetini tayin ediyorsunuz, bu doğru değildir. Matrah esas olacaktır. Nisbetler 34 üncü maddede gelecektir.

Taktirî ona göre reye arzedeceğim.

Taktirî nazarı dikkate alanlar ... Almanyanlar ... Nazarı dikkate alınmamıştır.

(Çanakkale Ziya Gevher Beyin taktirî tekrar okundu).

REİS — Bu yalnız ikinci kısım içindir.

Taktirî reye arz ediyorum. Nazarı dikkate alanlar ... Almanyanlar ... Nazarı dikkate alınmamıştır.

(Urfa mebusu Ali Saip Beyin taktirî tekrar okundu).

REİS — Taktirî nazarı dikkate alanlar ... Almanyanlar ... Nazarı dikkate alınmamıştır. Şu halde maddeyi reyimize arz ediyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Fasıl : 3

Göndelik gayrisafi kazanç

Diğer meslek ve teşebbüs ve hizmet erbabı

MADDE 20 — Aşağıda yazılı:

A) Denizlerde, nehir ve göllerde (Vapur ve istiap hacmi üç yüz tonilâtodan ziyade gemiler hariç olmak üzere) ve karada mal sahibi veya müstecir sıfatile her nevi nakil ve cer vasıtası işletenler.

B) Seyyar halinde çalışan her nevi sanatkârlar, simsarlar ve tellâllar, kabzımallar, madrabazar,

C) Birinci maddenin (D) fıkrasına dahil iş ve teşebbüs erbabı,

Göndelik gayrisafi kazançları üzerinden vergiye tâbidirler.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Sulardaki nakil vasıtalarına ait kazançların takdiri

MADDE 21 — Denizlerde, nehir ve göllerde üç yüz tonilâtoya (Üç yüz dahil) kadar istiap hacmi olan vapur ve motör ve gemi sahiplerinin ve nakil vasıtalarında çalışanların gündelik gayrisafi kazançları, her yıl ikinci kânun başında mahallinin en büyük malmemurunun veya tevkil edeceği zatin reisliği altında, varsa en büyük liman memuru ile meslekî teşekküller tarafından iki azadan, bu teşekküller bulunmadığı takdirde ticaret odalarınca, ticaret odası olmayan yerlerde belediyelerce azaları arasından veya hariçten seçilecek ehliyet ve ihtisası olan keza iki azadan mürekkep komisyon marifetile

aşağıdaki hususlar gözetilerek vasıtaların nevi-lerine, yıllık çalışma günlerine ve sahalarına göre takdir olunur.

A - Bir liman dahilinde.

B - Bir liman muhtelif iskeleleri arasında,

C - Muhtelif limanlar arasında,

Çalışmalarına, çalıştırılanların diplomalı ve diplomasız olmalarına ve ihtisaslarına göre üçer dereceye ayrılırlar.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — (B) fıkrasındaki « liman » kelimesi; «limanın» olacak.

REİS — Bu tashihle maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Kara nakil vasıtalarına ait kazançların takdiri

MADDE 22 — Karada her nevi nakil vasıtası sahipleriyle bunlarda çalışanların gündelik gayrisafi kazançları.

Vasıtaların:

A) Bir şehir veya kaza hududu dahilinde,

B) Vilâyet hududu dahilinde,

C) Muhtelif vilâyetler arasında,

Çalıştıklarına göre her nevi üç dereceye ayrılarak 21 inci maddeye göre teşekkül edecek komisyonlar tarafından takdir olunur. Bu halde komisyonda liman memuru bulunmaz.

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Muhtelif sanat ve meslek ve ticaret sahiplerine ait kazançların takdiri

MADDE 23 — Seyyar halinde çalışan her nevi sanatkârlar, simsarlar, tellâllar, kabzımallar ve birinci maddenin (D) fıkrasına dahil iş ve teşebbüs erbabının gündelik gayrisafi kazançları, her yıl ikinci kânun başında mahallin en büyük malmemuru veya tevkil edeceği zatin reisliği altında var ise meslekî teşekküller tarafından, yok ise ticaret odası ve o da yok ise belediyece kendi azalarından veya hariçten seçilecek ehliyet ve ihtisas sahibi iki zatin iştirakile teşekkül edecek komisyon tarafından bunların meslek ve işgal nevelerine göre ve her nevi üç dereceye ayrılmak suretile takdir olunur.

MUHTELİT EN. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — «İşgal», «İştigal» olacak.

REİS — Bu tashihle maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Fasıl: 4

Maaş ve ücretler

Hizmet erbabı ve saire

MADDE 24 — Bütün hizmet erbabı ile mütekaif dul ve yetimler ve sair zat maaşı alanlar istihkakları üzerinden vergiye tâbidirler.

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Bordrolar

MADDE 25 — Hakikî ve hükmi şahıslar, çalıştıkları her sınıf müdür, memur ve müstahdem ve işçilere ve murakıplere, her ne nam ile olursa olsun, hizmet mukabili olarak bir ay içinde verdikleri parayı veya o mahiyetteki ayniyatı ve idare meclisleri reis ve azalarına verilen huzur ücretlerini ve bunlardan kesilmiş olan vergi miktarlarını gösteren isim üzerine tanzim edilmiş ve müessesenin salâhiyetli adamı tarafından imzalanmış bir bordroyu, ertesi ayın 20 nci günü akşamına kadar, bağlı oldukları varidat dairesine vermeğe mecburdurlar.

Ecnebi parasile yapılan ödemeler, ödeme günü fiatına ve ayniyat o günün rayicine göre kıymetlendirilerek bordroda gösterilir.

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Muhtasar bordro

MADDE 26 — Nafia işleri taahhütlerinde bulunanlarla muayyen mevsimlerde fazla işçi kullanan müesseseler, yalnız işçilere ödedikleri para yekûnunu, işçi ve amele adedini muhtevi bordro verebilirler. Bu takdirde istihkak sahiplerinin imza veya mühürlerini havi bordroların alâkalı memurlar tarafından istenildiğinde gösterilmesi mecburidir.

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Artistler ve emsali sanatkârlar

MADDE 27 — Bir defaya mahsus olsa dahi yaptıkları sanat dolayısıyla artistlere, şarkı söyleyenlere ve çalgı çalanlara verilen paralar ve bunlara ait vergi miktarları, çalıştıkları müessesenin müstahdemlerine ait bordroda gösterilmek lâzımdır. Artistlerin gündelikleri, nüfusu yirmi bine kadar olan yerlerde iki liradan, yirmi binden elli bine kadar olan yerlerde üç liradan, bundan yukarı olan yerlerde dört liradan aşağı gösterilemez.

Şarkı söyleyenlerin ve çalgı çalanların gündelikleri bunların buldukları yerlerin nüfusuna göre artistler için gösterilen gündeliğin üçte birinden aşağı olamaz.

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Bordrolara girecek sair istihkaklar

MADDE 28 — Umumî mülhak, ve hususî bütçeli daire ve müesseseler, bankalar ve sermayesinin en az yarısı Devlete ait müesseseler, menafii umumiyeye hadim cemiyetler ve imtiyazlı şirketlerle ticaret ve sanayi ve ziraat odalarından ve borsalar ve köy sandıkları tarafından, bir defaya munhasır olsa bile, avukatlık, doktorluk, mühendislik gibi meslekî; veya hakemlik istişare, proje tanzimi, takip ve tavassut

gibi işlere ait istihkakların vergisi tediye sırasında kesilir.

Serbest meslekler erbabının ticarî ve snai müesseselerden devamlı hizmetleri dolayısıyla alacakları mebalîğ aylık bordrolara ithal olunur.

Ticaret ve sanat müesseseleri tarafından her ne nam ile olursa olsun, bir defaya munhasır olsa bile, meslekî teşekküllere mensup olmayanlara, hakemlik, istişare, proje tanzimi, takip ve tavassut gibi işler sebebiyle verilen her türlü paralar bordrolarda gösterilir.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Türkiyede bulunan ecnebi ve ecnebi memlekette bulunan Türk müesseselerinin müstahdemleri

MADDE 29 — Ecnebi memlekette bulunan bir müesseseye bağlı olupta Türkiyede çalışan hizmet erbabının istihkakları, çalıştıkları müessese tarafından aylık bordroya konur. Bu gibilere ödemeler, Türkiyede diğer bir müessese tarafından yapılmakta ise çalıştırılan müessese keyfiyeti mensup olduğu varidat dairesine yazı ile bildirmeye mecburdur.

Türkiyede bulunan bir müesseseye mensup olup, daimî surette ecnebi memlekette çalışan memur ve müstahdemler, çalıştıkları memlekette vergiye tâbi tutulduğu ispat edilmek şartile bordroda gösterilmez.

REİS — Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bordro verilmeyecek haller

MADDE 30 — Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle idare edilen daire ve müesseselerden, bankalardan ve sermayesinin en az yarısı Devlete ait müesseselerden, menafii umumiyeye hadim cemiyetlerden ve imtiyazlı şirketlerden ve köy sandıklarından, ticaret ve sanayi ve ziraat odalarından ve borsalardan, fikri ve bedeni hizmet mukabilinde maaş, ücret, tahsisat, huzur hakkı, tazminat, yevmiye, ihbariye ve ikramiye alan memur ve müstahdemlerle bu kabîl istihkak erbabı için, aylık bordro tanzim edilmez.

Bina vergisi kanunu mucbince gayrisifi iradı beş yüz lirayı geçmeyen mahallerde ticaret ve sanat yapan helvacı, kasap, kömürcü, sebzeçi, bakkal, tenekeci, berber gibi küçük ticaret ve sanat ve hırfet erbabı tarafından dahi bordro verilmesi mecburî değildir. Bunlar yalnız müstahdemlerin isimlerini varidat idaresine bildirirler.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, burada (hırfet) kelimesi var, ben anlamıyorum, eski şeyi unuttum. Hırfet nedir, ben anlayamıyorum ki esnaf adam ne anlayabilir hırfetten. Hırfet erbabı kimdir efendim?

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, gerek ticaret kanununda ve gerek ticaret kanununa tevfiakan tanzim edi-

len ticaret odaları nizamnamelerinde sanat ve hırfet erbabı diye bir şey vardır. Bunların kimlere şamil olduğu hakkında da izahat mevcuttur. Bu itibarla biz aynı kılışeyi muhafaza ettik. Lisanen hırfetin ne manaya geldiğine bendeniz de cevap veremeyeceğim. Mevzuatı kanuniyemiz de hırfet ve sanat erbabı diye bütün sanat erbabına şamil bir tabir vardır. Biz onu aynen yazdık, vaziyet budur.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, hırfet kelimesini elbet ben de gördüm, ben de okudum, ben de biliyorum. Kararımız şudur, hepimizin camia halinde verdiğimiz karar şudur: Elimize fırsat geçtikçe bu işi Türkçeleştireceğiz. Niçin Muhtelit encümen bunu yapmamış, neden dolayı Maliye vekâletinden gelen kanunda hırfet diye ısrar ediliyor. Bu yazılır amma, fi-lânca kanunda da böyledir, evet öyledir amma fi-lân kanun buraya geldiği zaman o da değişir, fi-lânca kanunun o maddesi de değiştirilir. Bu suretle bu memlekette öz lisanımız hâkim olur. Buna yüzlerce defa karar verdik, hiç bir mantık ve hiç bir müdafaa bunun aksini burada ipkasma imkân veremez. Rica ediyorum Maliye Vekili Beyefendiden, şimden sonra gelecek kanunlarda en türkçe kelimeler kullanılsın ve bunun için müdürlerine tamimler göndersin, emirler versin. Askerlerden örnek alalım arkadaşlar; projektör kelimesini, ışıldak diye diye ışıldak yaptılar ya. Hırfet kelimesinin de mukabili kullanılsın. İnsanda fikri takip denilen bir şey vardır. Görüyorsunuz ya ışıldak tamimlerle, emirlerle nihayet herkes tarafından kullanılmaya başlandı.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Zati âliniz hırfet kelimesinin mânasını söylemediniz.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — O teknik bir iştir, encümenin yapacağı bir iştir.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Efendim, Heyeti Celilenizin malûmudur ki, bir çok ıstılahat vardır. Refik Şevket Beyefendinin temas buyurdıkları gibi bu kelimenin kaldırılması; acaba bu alemle sanatın muafiyeti mi düşünüldü gibi bir şey kastediliyor gibi bir şey hatıra gelmemesi için aynen muhafaza edilmiştir. Bu gibi kelimelerin türkçesini şimdi bizim mevzuata dahil etmemiz, zannederim ki Hükûmetçe anaşık bir vaziyet olur. Çünkü lisanımızda bulunan bu gibi ıstılahların ve kelimelerin mukabillerini bulmakla mükellef bir encümen teşkil olunmuştur. Umumî olarak buyurdıkları ve hepimizin arzu ettiğimiz gaye, bu şekilde hâsıl olacaktır (Kâfi, reye sesleri).

TAHSİN B. (Aydm) — Projektör, malûmu âliniz son zamanlarda icat olunmuş bir alettir ve bu isim beynelmilel olarak kullanılan bir isimdir. Ciheti askeriye ışıldak demişse doğru değildir. Çünkü projektör arzettiğim gibi beynelmilel bir kelimedir. Bunu Meclisi Âlinin tebdil etmesi doğru olmaz. Bunun mütehassıs bir meclisi ve

mercii vardır. Bahusus mütehassıs zevattan mürekkeptir. O encümen sahibi salâhiyet addolunmuştur. Her önümüze gelen şeye rastgele yeni bir isim verilirse bu doğru değildir.

REİS — Işıldak kelimesini müzakere etmiyoruz beyefendi!

TAHSİN B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Maruzatım sırf bu kelime üzerinde değildir, umumidir. Maliye vekâleti rakam ve bütçe üzerinde salâhiyetle beyanı mütalea eder. Fakat lisan üzerinde oynaması; gerek Maliye vekâletinin, gerek encümenin salâhiyeti ilmiyesi dahilinde değildir. Bu gibi değişiklikleri Meclis kabul etmemelidir.

REİS — Efendim, münakaşa yapıldı, fakat tadil teklifi yoktur. Binaenaleyh maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü bap

Verginin nisbeti

Anonim ve eshamlı şirketler

MADDE 31 — Merkezleri Türkiyede bulunan anonim şirketlerle eshamlı şirketler ve merkezleri ecebi memlekette bulunan bu gibi şirketlerin Türkiyede çalışan şube veya teşekkülleri safi kârlarından yüzde on bir nisbetinde vergiye tâbidirler.

REİS — Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Diğer müesseseler ve mükellefler

MADDE 32 — Merkezleri Türkiyede bulunan adi komandit, limitet ve kazanç dağıtan kooperatif ve beyanname vermeği tercih eden kolektif şirketleri ve merkezleri ecebi memlekette bulunan bu gibi şirketlerin Türkiyedeki şube veya teşekkülleri, umumî, mülhak ve hususî bütçeli idare ve müesseseler ve menafii umumiyeğe hadim cemiyetlere ait olupta ticari bir gaye takip eden müesseseler ve bu kanunun yedinci maddesinde yazılı mükellefler ve gayrisafi irat üzerinden vergiye tâbi iken beyanname vermeği tercih edenler aşağıdaki nisbet dahilinde vergi verirler :

Vergiye tâbi kazancın,
5 000 liraya kadar olan kısmından % 12
5 001 den 10 000 liraya kadar olan kısmından % 15,
10 001 den 20 000 liraya kadar olan kısmından % 20,
20 001 den 50 000 liraya kadar olan kısmından % 25
50 000 den fazlasından % 30

Devamlı hizmet kabul eden serbest meslek erbabı hariç olmak üzere vergileri istihkaklarının tediyesi sırasında kesilmesi lâzımgelen 28 inci maddedeki mükelleflerin vergileri de, bu nisbet üzerinden hesap olunur.

İdare meclislerinin reis ve azaları hisselerile huzur hakları, her nevi müessis ve intifa hisseleri ve şirketler müdür ve memurlarının temettü hisseleri ve murakipler aidatı da, bu nisbetler üzerinden vergiye tâbi tutulur.

REİS — Maddeyi kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Müteahhit ve mütezimler, vapur kumpanyaları acentaları ve damga pulu bayileri

MADDE 33 — Sekizinci maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı mükelleflerin vergi nisbeti kendilerine ödenen paranın yüzde bir buçudur.

Mezkûr maddenin 2 numaralı fıkrasında yazılı mükelleflerin vergi nisbeti bordro ile bildirilen miktarın yüzde ikisidir.

Damga pulu ve kıymetli evrak beyiyelerinden alınacak vergi yüzde beşidir.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — En son okunan fıkradaki « vergi yüzde beşidir »; (vergi beyiyenin yüzde beşidir) olacaktır.

REİS — Tashih ettik efendim. Maddeyi bu şekilde kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Gayrisafi irat üzerinden

MADDE 34 — İşgal ettikleri gayrimenkullerin gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulan mükelleflerden :

A) Kayıkhaneye, ahır, arabalık, garaj, depo, ardiye, açık veya kapalı kömür ve odun depoları işletenlerle canak, çömlek, tuğla ve kiremit satanlar, munhasıran pişiricilikle meşgul fırıncılar, hasırçılar, mutafılar, nalıncılar ve muafiyetler haricinde kalan köy değirmenleri, gayrisafi iratlarının % 20 si,

B) Kasaplar, perakende satış yapan bakkallar, sebzeçiler, meyvacılar, oduncu ve kömürçü, attar, kahveci, aşçı, tenekeci, camcı, nalbant, kalaycı, kolacı, tamirci, çiçekçi, balıkçı, müski-rat bayileri, umumî hamamları işletenler, arzuhalçılar, ziraat aletleri yapanlar ve satanlar, gayrisafi iratlarının % 25 i,

C) Çanak, çömlek, tuğla, kiremit yapanlar, mozayik ve karosman ve mümasilini yapan imalâthanelerle taşçılar, kiremitçiler, köy ve kasaba hanları, deniz hamamları, banyolar, içerlerinde alkollü içki satılmayan pastahaneler, içkisiz ve çalgısız lokantalar, terzi, fırıncı, çilingir, doğramacı, demirci, bakırcı, heykeltıraş ve ressamlar, ilâncılar, tabelâcılar, kitap nasirleri, gazeteciler, çinkoğraf, hakkâk, saatçi, mühürçü, hattat, muakkipler, takibi mesalih idarehaneleri, hizmetçi ve amele tedarik eden idarehane ve iş evleri ve mobilye kiralayanlar, boyacılar, ipçiler, çuvalcılar, tatlıcılar, halvacılar gayrisafi iratlarının % 30 u,

Ç) Oteller, şehirdeki hanlar, pansiyonlar, içerisinde alkollü içki kullanılmayan gazinolar, kahvehaneler, çayhaneler, fotoğrafçılar, kitapçılar, berberler, demir ve bakır mamulâtı satanlar, mağaza ve yazıhane sahibi emanetçiler, nakliyeciler, simsarlar, tellâllar ve 7 inci madde haricinde kalan komusyoncular ve mevaddı müsteile satanlar gayrisafi iratlarının % 35 i.

D) Fabrika, matbaa, tamirhane, sabunhane, tabakhane, av derisi işleyenler, otomobil, kamyon ve sair nakil vasıtaları, mobilya, halı, dokuma, örme, meşrubat ve mekûlât imalâthanelerile sair bütün imalâthaneler ve inşaat levazımı satanlar gayrisafi iratlarının % 40 ı,

E) Toptancılar, kantariye esyası satanlar, idarehane sahibi kabzımallar, manifaturacılar, tühafiyeciler, kırtasiyeciler, tüccar terziler, züccaciye satanlar, hırdavatçılar, kuyumcular, hazır elbiseçiler, şapkacılar, musiki aletleri satanlar, ritriyatçılar, halı, kürk, mobilya ve bunlara mümasil her nevi emtia ve eşya satanlar, seyahat ve spor levazımı, esliha, gözlük, dürbin, fotoğraf, sinema ve diğış makineleri ve emsali eşya ve maddeleri satanlar, oyuncakçılar, içinde alkollü içki kullanılmayan kır bahçeleri, çalgılı mahaller ve lokantalar gayrisafi iratlarının % 45 i.

F) Eczacılar % 60,

G) Tiyatrolar, içkili pastahaneler ve içkili lokanta ve büfeler gayrisafi iratlarının % 75,

H) İdarehanelerinde, muayenehanelerinde ve evlerinde sanat ve mesleklerini yapan dışçiler, dava vekilleri, mimarlar, kimyagerler, baytarlar ve bu gibi ilmi ve mesleki ihtisasları ile kazanç temin eden diğier serbest meslek erbabı % 80,

İ) Sinemalar, dans yerleri, meyhaneler, bira-haneler, içkili, çalgılı gazinolar ve lokantalar gayrisafi iratlarının % 90,

I) İdarehane ve yazıhanelerinde veya evlerinde sanat ve mesleklerini yapan doktorlar, avukatlar, mühendisler, müşavirler ve mütehasıslar, altın ve zikıymet mücevherat satanlar, antikacılar. ve yedinci madde haricinde kalan sarraflar gayrisafi iratlarının % 100 ü,

J) Bar ve umumhaneler gayrisafi iratlarının % 130 u,

Nisbetinde vergiye tâbi tutulurlar.

REİS — Efendim, bu fıkraların hepsi müstakildir. Müsaade ederseniz ayrı, ayrı reye koyalım? (Hay, hay sesleri). O halde bu A fıkrası hakkında söz isteyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Burada köy değirmenleri tabiri var. Değirmen tabiri anlaşılması için encümene havale ettik. Neticeye kadar bu fıkranın bırakılması lazımdır. Köy değirmeni mi diyeceğiz, mutlak değirmen mi diyeceğiz. Anlaşıldıktan sonra maddeyi o şekilde koruz.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Muafiyetler haricinde kalan köy değirmenidir. Bu madde köyde olupta muafiyete dahil olmayan kısım içindir.

İSMET B. (Çorum) — Efendim, makineyle müteharrik köy değirmenleri dedikten sonra bu köy değirmenleri haricinde bir de köy değirmeni var. Bunu mükellef mülâhaza edemez. Makine ile müteharrik veya yeldeğirmenleri olmalıdır. Süleyman Sırrı Bey arkadaşımızın dedikleri çok doğrudur.

REİS — Efendim, bunu sonraya bırakıyoruz.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Muafiyet haricinde olanlara şamildir dedikten sonra maksat hâsıl olmaz mı?

REİS — Bu tatmin ediyor mu? (Hayır sesleri).

REŞİT B. (Gazi Antep) — Efendim, muafiyet tekarrür etmemiştir. Encümene gitti, bakalım hangisi olacak, hangisi olmayacak. Bunun da encümene gitmesi lâzımdır.

REİS — Bu fıkrayı da sonraya bırakıyoruz.

(B) fıkrası tekrar okundu

REİS — Reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(C) fıkrası tekrar okundu

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, tensip buyurursanız (C) fıkrasının sonuna «kunduracıları» da ithal edelim.

REİS — Efendim, encümen, «kunduracıları» da bu fıkranın sonuna ithal ediyor. Fıkrayı bu suretle reye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Ç) fıkrası tekrar okundu

REİS — Söz isteyen var mı? Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(D) fıkrası tekrar okundu

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Efendim, bu; matbaa ile fabrikalar hakkında Hüsnü Bey arkadaşımızın izahatı vardır. Görüyoruz ki beyannameye tâbi olmuş olmak için mükellefiyet meselesini tesbit ediyoruz ve bunlardan iki bin liradan aşağı iradı olanları iradı gayrisafî usulüne tâbi olmak lâzımdır diyoruz. Binaenaleyh burada iki bin liradan aşağı olan matbaalar olacaktır.

KİTAPÇI HÜSNÜ B. (İzmir) — Şu halde evvelce kabul ettiğimiz maddeyi tashih etmek lâzımdır. Orada doğrudan doğruya mutlak surette beyannameye tâbidir, dediniz.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Bu esas kabul ettiğimize göre iki bin liradan yukarı iradı gayrisafî olan matbaalarla fabrikaları tabiatile 7 nci maddenin fıkrasına tevfikeyen beyannameye tâbi olacaklardır. Buna göre 7 nci maddedeki matbaa ve fabrikaları kaydi zaittir. Buradaki kayıt yani iki bin liradan fazla olanlar zait olacağından silinmesi lâzımdır.

REİS — Efendim, şimdi bunu reye arzedece-

ğim. Sonra encümen bu maddede kabul ettiğimiz prensibe göre 7 nci maddeyi hazırlar, tadilen tekrar reye arz ederim.

MÜKERREM B. (İsparta) — Reis Bey, evvelce kabul edilen maddenin bendenizce tadiline lüzum yoktur. Orada fabrikaların alelilak beyannameye tâbi olacağı zikrediliyor. Burada da 2000 liraya kadar iradı gayrisafî olan fabrikalar ve matbaaların beyannameye tâbi olacağı zikrediliyor. Bu evvelkini takyit ediyor. Binaenaleyh hem bunun, hem de evvelkinin kalması lâzımdır.

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Fabrikaların kaldırılması kabul ediliyor. Madde içinde bir de doküma imalâthaneleri vardır. İmalâthane sözü ile fabrika sözü arasındaki farkı kanunen tavsif ederler mi? Doküma imalâthanesi, bizim bildiğimiz fabrikadır.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Şimdi efendim, bir mesele karşısında bulunuyoruz. 7 nci maddede kabul ettiğimiz bir mevzuu bu defa aynı kelimelerle aynı vaziyette iradı gayrisafî üzerinden nisbete tâbi tutulduğunu görüyoruz. Vaka kabul ettiğimiz bir prensibe göre fabrikalardan ve matbaalardan 2000 liradan aşağı iradı gayrisafî olanların beyanname vermek suretile bu haklarını kullanabiliyorlar. Fakat istemezlerse bu kanunun iki noktasında vekdiğlerine muarız vaziyet hâsıl olacaktır. Kanunun heyeti umumiyesi henüz kabul edilmemiştir ve müstaceliyetle müzakeresi kabul edilmiş olduğuna göre, küll olan heyeti umumiyesi halinde müzakeresi lâzımgelen bir kanunun yine heyeti umumiyesi kabul olunmadan maddeleri arasındaki tenakuzu tadil etmek, kaldırmak ve o tenakuzların hangisini ipka, hangisini kaldırmak lâzım geleceğini müzakere etmek bendenizce faydasız olduğuna kani değilim. Eğer kanunun ikinci müzakeresi olsaydı, bunlar için vol açıktı. Fakat olmadı halde de kapalı değildir. Şimdi prensip şu olacaktır. Fabrika denilen müesseseleri beyannameye tâbi tutalım mı, yoksa bunların beyannameye tâbi olmaları 2000 liradan fazla iradı gayrisafîye tâbi iseler mecburî, ondan aşağı iseler ihtiyarî olarak kalsınlar. Bu kalsınlar noktası müzakereye değer bir mevzudur, müzakere neticesinde alınacak istikamet dairesinde bir karar vermek kabildir. Biz yedinci maddede fabrikaları ve matbaaları mecburî beyannameye tâbi tuttuk, eğer bu maddeyi kabul ederseniz bu mesele üzerinde müzakere zail olur. Hayır fabrika ve matbaalarda beyanname meselesi ancak 2000 liraya kadar esastır diyecek olursak bu fıkrayı kabul etmiş oluruz. Sonra Rüştü Bey arkadaşım zannederim ki fabrikalarla çok meşgul olduklarına göre bizden iyi bilirler. Fabrika deyince bir makine ile, daha doğrusu kuvvei muharrike ile işleyen şeylere denir. El ile işleyenlere de imalâthane tesmiye olunur. Be-

nim bildiğim bundan ibarettir. Eğer Rüşti Bey arkadaşımız fazla biliyorlarsa söylesinler müstefit oluruz. İmalâthane ile fabrika arasında müzakere esnasında serdedilen fark hatırladığıma göre bundan ibarettir.

TAHSİN B. (Aydn) — Bu, bir kanunla tesbit edilse olmaz mı? fabrika şudur, imalâthane şöyledir, dense?

REFİK ŞEVKET B. — Tahsin Bey; bu günkü dünya mevzuatı hukukiyesinde yeni bir düstur var. Hiç bir kelimeyi kanunen izah etmiyorlar.

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Etmiyorlarsa bütün dünya yanlış yapıyor.

REFİK ŞEVKET B. — Nitekim bizim eskiden mecllemizde her aktin tarifi vardı.

Şimdi dikkat buyurulacak olursa görülür ki, yeni kanunlarımız hiç birinde tarif yoktur. Kanunu medenide tarif yoktur. Evvelden; icap nedir, kabul nedir, diye hüküm vardı. Şimdi yoktur. Çünkü bunların mevzuu öyledir ki zamanla, meselâ bu gün için imalâthanenin manası vardır. Fakat teamüllerle öyle tevessü eder ki bundan 40 sene evvel, bundan 40 sene sonra imalâthane olduğu şekli tesbit edilecek şekilden çok ayrılır. Kanunla tayin edersek değiştirmek müşkül olur. Hayatı umumiyenin cereyanına uydurmak için tarifleri kanunlara almamak daha iyi olur.

MÜKERREM B. (Isparta) — Maddeyi encümene vereceksek, bu müzakere fazla Reis Bevl!

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Arkadaşlar, Refik Şevket Beyefendinin yedinci maddeyi tekrar müzakere mevzuu yapalım demelerindeki sözlerine tamamen hak veriyorum. Yedinci maddede, bu şimdi konuştuğumuz madde içerisindeki fabrikalar ve imalâthaneler kelimesile iltibasa mahal verir bir vaziyet olmakla beraber vergiciliğin ilmî noktai nazardan dahi fabrikalardaki veyahut imalâthanelerdeki kazanç erbabından alınacak olan vergilerin, kazançları, sanatları, ticaretleri ve hatta ahlâkları üzerinde müessir olacağını nazarı itibare alarak bu mevzu üzerinde büyük bir ehemmiyetle durmak lâzımgeliyor. Muamele vergisinin tahakkuk usullerinin değiştirilmesi hakkındaki sözlerimi, bilmünasebe arzettiğim zaman da bilhassa sanayi programı diye memlekette esaslı bir varlık diye ortaya getireceğimiz millî sanayiimizin hayatiyetini - ki bu fabrikalar, imalâthanelerle tevsi edilebilir - tesbit edeceğimiz sırada onun vergiden müteessir olup olmaması üzerinde de ehemmiyetle, ciddiyle durmaklaığımız lâzımgelir. Şimdi % 40 vergiye tâbi olması lâzımgelen bir fabrikanın, 2 000 liradan fazlasının beyannameye tâbi tutulduğunu farzedelim ve beyannameye tâbi tutulacak müessese sahibinin de tamamen namuskârane ve dos doğru kazancı veçhile beyanname verdiğini kabul edelim.

Bir memlekette bu şekilde vergiye tâbi 10 ta-

ne müessese olduğunu kabul edelim. Bu on taneden üç tanesi 2 000 liradan fazla irat verici, yani beyannameye tâbi tutulucu zümreye dahil olduğunu farzedelim. Diğerleri beyannameye tâbi değildir. İrat üzerinden vergi verecektir veyahut imalâthane sınıfındandır, isterse beyanname verir. Onların bir kısmının imalâtı üzerinden kazanç vergisine tâbi olduğunu, bir kısmının beyannameye tâbi olduğunu ve bir kısmının da hiç vergi vermediğini göreceğiz.

Şimdi birisi, Devlete vergi verdiğini ve diğerinin de vermediğini farzederek, o takdirde vergi vermeyen, vergi verenı yıkar. Halbuki, bizim maksadımız; hem devlet, hem memleket menfaati olduğu için, bütün vatandaşların bir nisbet dairesinde hepsinin vergi vermek suretile Devlet hizmetlerini temin etmek ve bir taraftan da memlekette yeni bir ilerleyiş olan sanayi ve imalâthaneleri inkişaf ettirmek ve himaye etmek olduğuna göre Refik Şevket Beyefendinin dediği gibi, bu mevzuun da heyeti umumiyesi kabul edilmediğine göre ehemmiyetine binaen encümenin talebi veçhile geri verilmesini bendeniz rica ediyorum.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Rüşti Beyin izahatı, yerindedir. 7 nci madde dairesinde seyyanen muamele ifasına ve buradaki (fabrika ve matbaalar) kelimelerinin kaldırılmasına encümen muvafakat ediyor.

REİS — Efendim, teklifinizi esaslı olarak izah ediniz. Ona göre reye arzedeceğim.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — D fıkrasındaki (fabrika ve matbaalar) 7 inci maddede aynen beyannameye tâbi tutulmuş olduğuna göre tayyi yolundaki vaki teklifi encümenimiz kabul ediyor.

REİS — Şu halde ibare (Tamirhane ...) diye başlayacak.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Evet.

REİS — Efendim, ibare tamirhane diye başlıyor. Binaenaleyh tashih veçhile fıkrayı reyini arzedeceğim.

HAMDİ MUSTAFA B. (İstanbul) — (D) fıkrasında, av derilerini işleyenler yerine (tabaklayan ve boyayan tabiri konursa daha sarıh olur.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Reis Beyefendi, Muhtelit bir encümen, burada derhal bir karar verip bu maddeyi şuradan alıp buraya koyalım diyemez. Böyle âni tadil, nizamname-mize muhaliftir. Encümene alalım da müzakere edip tadil edelim diyecek olurlarsa doğrudur. Fakat burada âni bir tadil yapamazlar.

REİS — Efendim, encümen, kanunun heyeti umumiyesini bile geri alıp tadilat yapabilir.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Anlıyorum efendim, fakat burada yapamaz.

REİS — Efendim, Muhtelit encümenenden bu

tadile itiraz eden var mı? (Hayır sesleri). O halde fıkrayı tashih veçhile reyinize arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

(E fıkrası tekrar okundu).

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edildi.

(F fıkrası tekrar okundu).

MUZAFFER B. (Balıkesir) — Efendim, eczacılardan, diğer mesleklerden ayrı telâkki edilerek vergi mevzuu olarak gösterilen iradı gayrisafinin % 60 ı üzerinden vergi alınması hakkında vereceğim izahat, bunun leh ve aleyhinde söz söylenmesini kolaylaştırmış olacaktır. Eczacılar için ayrılan % 60 ın çok olduğunu iddia edeceğim. Eczacılar, hiç bir meslek erbabile kıyas edilemeyecek bir çok kayitlerle bağlıdır. Meselâ 964 numaralı bir kanun vardır ki, eczacıların bütün harekâtını, mesleğini, şahsiyet ve hürriyetini ve hatta sermayesini kayitler altına almış, eczacılığı dar bir çerçeve içerisinde sıkıştırmıştır. Belki bu kayitler, memleketin sıhhati umumiyesini düşünmek noktai nazarından çok lâzımdır; fakat bir az da kanunî yollarla gidilerek ve yine memleketin menfaati düşünülerek eczacılığın himayesine varılmak lâzımgeleceğini söyleyeceğim. Gayrisafi irattan eczacılar için % 60 alınmaktadır. Eczacılar büyük şehir ve kasabalarda her istedikleri dükkânı kiralayamamak vaziyetindedirler. Bir defa eczane, tesis edilecek şehir kasabaların krokisi, Sıhhiye vekletinin elindedir. En kalabalık ve en şerefli mevkilerde en mutena yerler eczacılar için kiralanmak mecburiyetindedir. Bizim bildiğimiz gibi eczacılar, diğer meslek erbabile kıyas edilecek surette evinin bir odasını, bir bodrum katını, sanatı için tahsis ederek icrayı sanat edememek vaziyetindedirler.

Sıhhiye vekâleti, gene eczacıların dükkân olarak istimal edecekleri yeri metremurabbar ile ölçmüştür. Ondan aşağı bir yere girmesine imkân yoktur. O memlekette bu şeraiti haiz olmayan dükkân eczane olamaz.

20 - 30 arkadaşımın bu hususta bir çok şikâyet mektupları aldım. Meselâ bir sene için bir dükkân tutuyor, konturat yapıyor. Bir senelik icar olarak 1 000 lira veriyor. Öteki sene mucir dükkânını 1 500 liraya çıkarıyor. Eczacılar diğer esnaf gibi, dükkânını başka bir tarafa nakledemeyeceği için ve Sıhhiye vekâletinin de nakletmek için müsaadesine ve bir takım formalitelere tâbi olduğu için 1 500 lirayı vermek mecburiyetindedir. Halbuki bu verdiği parayı ilâca zammederek çıkaramaz. Çünkü Sıhhiye vekâleti bunları 964 numaralı kanun ve ona müteferri bir takım nizamlar ve tamimlerle çok dar bir çerçeve içine sokmuştur ve ilâç fiatlerini de nark altına almıştır.

Bugün memleketimize giren ilâçlar, tamamen

ecnebi ve bir kısmı da burada taklit edilerek yapılmaktadır. Bir kısmı da tamamen burada yapılarak ambalaj edilmiş bir halde getirilmektedir. % 50 vergi vererek memlekete giren ilâçlar hakkında gayrisafi irat olarak % 40 konmuştur. Bu % 40 ın 15 ini depolar ve 25 ini de eczahane vermektedir. % 50 gümrükle giren ecnebi mallardan depodan nakli için % 2 - 3 ve hatta 5 vermektedir. Demek ki eczahaneler, ilâçları % 10 kârla satmaktadır. Bu kadar dar bir çerçeve içerisinde hangi meslek vardır ki % 15 kazanç temin etmesin! Bu günkü Türk eczacıları, maatteessüf % 10, % 5 le Avrupa fabrikalarına komusyonculuk yapan memleketin irfan çocukları demektir. Eczaneler, belki şık vitrinleri ile göze çarparlar, fakat hakikî vaziyetleri o kadar cazip ve o kadar şık değildir.

İç yüzü hiç te o kadar gösterişli değildir. Bu hususta yanlış bir telâkki vardır. Halk nazarmda eczacının şahsiyeti, onun okumuş olması, ilim adamı olması, üstüne başına iyi bakması ve iyi yiyip içmesi, içtimai bir mevki sahibi olması vaziyetleridir ki halka eczacının fazla para kazandığı kanaatini verir. Yoksa onlar borç içerisinde dirler. Bu gün memlekette 400 eczacı var. Bunun 130 tanesi İstanbuldadır. Diğerleri memleketin şurasına burasına serpilmişlerdir. Mübalâgasız söylüyorum. Bunların ancak 20 tanesi zengindir. Zengindir diyorum, yani tiyatroya gidebilir, israf yapabilir, iyi geçinebilir. % 50 si ancak geçinebilir. Mütebakisi de borç içindedir. Hiç bir eczacı yoktur ki 3 - 4 bin lira borç içinde ve depolara bağlı ve onların esaretinde olmasın.

Sonra Sıhhiye vekâleti bir kanun çıkardı. Bu kanunun bir maddesi vardır ki, iki sene hizmeti mecburiyete tâbi tutmaktadır. Ondan sonra cebinde para bulunacak, sonra münhal cetveline bakacak, münhal varsa eczane açmasına müsaade edilecektir. Sıhhiye vekâleti, işe başlamak için asgarî masraf olarak edviye ve alâtü edevat diye 1 500 lira bulundurulmasını emretmektedir. 1 500 lira ile faraza 150 haneli bir kaza ihtiyacının tedvirine imkân yoktur. Bunlar müstacel vekayı için konulmuş ihtiyaçlardır.

Bunun dört mislini de memleketin ahvali sıhhiyesi için lâzım olan ilâç masrafları olarak koyacak olursak, serveti ve tahsili ile 150, 200 haneli bir kazada eczacılık yapmayı eczacılık mesleki namına o şahısların kabul etmesi büyük bir fedakârlıktır. Fakat bir eczacı, bir geminin kaptanı gibidir; ayağı suya değmeyince yerini terkedemez. Her meslek erbabi, yerini değiştirdiği halde eczacı buhrandan müteessir dahi olsa bulunduğu muhitin havasından orada ölmeğe mahkûm bir meslek erbabıdır. Bir memlekette 24 saatten fazla yerini terketmek isteyen bir eczacı, yerine bir diplomalı eczacı bırakmak mecburiyetindedir. Bu gün hangi şehirde, yerine koymak için diplomalı eczacı bulabilir? Diğer cihetten içtimai vaziyetleri de düşünüle-

cek olursa, sahibi servet zengin bir adam hastalanırsa çıkıp başka yere gidebilir. Hastalanan bir memursa, merciinden izin alır, parası varsa başka yere gidebilir, isterse nakli memuriyet te eder. Fakat bir eczacı, 15 günlük bir mezuniyet için vilâyetlerden izin alabilir. Fazlası için vilâyetlerden izin alabilir. Fazlası için vekâlete müracaat etmek mecburiyeti vardır. Bu kadar dar bir çerçeveye içine sokulmuş bir meslekte çalışan arkadaşlardan bunca fedakârlık, vefakârlık isterken böyle kanunlar mevzubahs olduğu zamanlarda, müsaade düştükçe bunların vaziyetlerini nazarı dikkate almak ta lâzımdır.

Eczacıların belki orta mektep çağına gelmiş çocukları vardır. Bunu okutamaz. Çünkü orta mektep olan yerlere çocuğunu gönderemez ve gidemez. Eğer memur olsaydı, daha müsait bir meslekte bulunsaydı, o zaman çocuğunu götürüp okutabilirdi. Memurlardan, çocuğu orta mektep çağına gelmiştir diye nakli için müracaat edenlerin hiç olmazsa % 10 unun müracaati isaf ediliyor, fakat eczacıların % 1 inin de matlubunun isafına imkân yoktur. Binaenaleyh, mesleken, ilmen, cemiyet hayatı itibarile bu kadar fedakârlıklara katlanmış ve memlekete hizmet için hasrı vücut etmiş bir meslekin fedakâr mensuplarını, nazarı dikkate almak lâzımdır. Uyanın telâkki, belki, eczacılar çok para alıyorlar şeklindedir; fakat eczacıların çok para alması, ilaçların pahalı olması yüzündendir. Çok para almak demek, çok kazanmak demek değildir. % 15 le; sermaye ile, ilimle, kafa ile çalışan arkadaşların şahsî meslek vaziyetlerini göz önünde bulundurarak kanun himayeleri karşısında gözetmek lâzımdır. Binaenaleyh ben deniz diyorum ki, şayet münasip görürseniz, bu fıkranın % 60 tan değilde daha aşağı bir nisbette olmasını teklif edeceğim (Ne istiyorsunuz?. sesleri).

Bendeniz şöyle tefrik ettim, dedim ki; 250 lira iradı gayrisafisi olan. Fakat burada da bir mesele var. İcarla iradı gayrisafisi arasındaki fark. Bu günkü vaziyette bilhassa öyle yerler vardır ki yirmi beş lira icara mütehammil zannedilir, sekiz lira icar vermektedir. Bu itibarla ben deniz rica ediyorum ki; iradı gayrisafisi 250 lira olanlar % 30, 500 liraya kadar olanlar % 25, 1000 liraya kadar olanlar % 20 versinler.

Dr. SUAT B. (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar, müzakerenin başında Hüsnü Beyefendinin itirazlarına cevap olarak Refik Şevket Beyefendi, kazanç vergisinde muadelet icabını tamamen tatbik etmek için mümkün olursa her şeyi, her kazancı behemehal beyannameye istinat ettirmenin doğru olacağını söylediler. Filhakika kazanç vergisi ancak kazanılan şeyden verildiğine göre madelete en muvafık kazanç vergisi, kazancın miktarına tamamen uyan vergidir. Eczacılar, şimdiye kadar tamamen beyannameye tâbi olarak bu vergiyi vermektedir-

ler. Bazı esbaptan dolayı karine usulünün tercih edildiğini söylerken defterlerden de bahsettiler. Eczacıların defterleri, iki makamın, yani hem Sıhhiyenin, hem Maliyenin; hem tasdikı, hem kontrolü altındadır....

Eczacı, bütün muamelâtını kendi defterine kaydetmek mecburiyetindedir. Çünkü günü güne kaydetmesi, kendi menfaati iktizasıdır. Zira bir kaç gün sonra müşteri gelip, geçmiş ilaçları talep eder. Bu günkü teamüle göre eczacılar, beyannameye tâbidir. Şimdi karine usulüne istinaden iradı gayrisafisi üzerinden vergi edasına davet edilmektedir. Bu, diğer mesleklerde olabilir arkadaşlar; fakat aczâcılıkta buna imkân yoktur. Meselâ her hangi bir ticarethane veyahut bir meslek erbabı, tuttuğu dükkânda icrayı sanat eder. Yeni iradı gayrisafisi, kendi kazancından fazla olursa, yerini değiştirebilir. Fakat arkadaşlar; hepinizin malûmu olduğu üzere, Meclisi Alinizin kabul ettiği bir kanunla eczanalar, hem tahdit ve hem de tesbit edilmiştir. Bunun haricinde hareket etmekte serbest değildirler. Kendileri istedikleri yerden ve istedikleri gibi bir dükkân tutamazlar. Meselâ bin lira icarlı bir dükkânda oturan bir eczacı, dükkânın iradı gayrisafisi, filân yerde daha ucuzdur diye, orayı bırakıp başka yere gidemezler, buna kanun manidir. Çünkü eczaneler, tahdit edildiği gibi tesbit te edilmiştir. Şimdiki bulunduğu mevkiî tebdil edebilseydi, bu yolda bir çare bulmuş olurdu. Bunu da yapmağa kanun müsait değildir. Onun için ben denizin fikrimce, eczacıları bu güne kadar devam ettiği gibi, beyannameye tâbi tutmak, daha hayırlı olur. Heyeti Celilenizden bunu istirham ediyorum ve bir de takrir takdim ediyorum.

REİS — Takrirler okunacak:

Yüksek Reisliğe

Eczacıların vergisinin % 40 olarak kabulünü teklif ederim.

Balıkesir
Muzaffer

Yüksek Reisliğe

Eczacıların eskisi gibi beyannameye tâbi tutulmasını arz ederim efendim.

Kastamonu
Dr. Suat

MUHTELİT E. M. M. REFIK ŞEVKET B. (Manisa) — İkinci takrire lüzum yoktur. Çünkü ihtiyaridir.

REİS — Suat Beyefendi; maksadınızı zaten kanun temin ediyor.

Dr. Suat B. (Kastamonu) — Efendim, daha faydalı gördüğüm için ben deniz beyanname usulünü teklif ediyorum.

REİS — İsteyenler beyanname de verebilirler efendim.

Yüksek Reisliğe

Eczanelerin de doktorlar gibi nüfusu 5 000 den fazla olan yerlere hasrı

Kütahya
Memet

MEMET B. (Kütahya) — Efendim, takririmi izah edeceğim:

Efendim, doktor ihtiyacı gibi eczanelere de memleketimizin küçük kasabalarında şiddetle ihtiyaç vardır. Arkadaşlarımla takdirlerine arz ediyorum. Bunlara da, doktorlar gibi nüfusu 5 binden az olan yerlerde muafiyet bahşedilmesini rica edeceğim. O zaman küçük kasabalarımızda da eczane açmak mümkün olur zannederim.

MALİYE V. FUAT B. (Elâziz) — Efendim, esasen encümen gelmeden Heyeti Celileye takdim olunan lâyhada, eczacılar da avukatlar ve doktorlar gibi % 60 vergiye tâbi tutulmuştu. Encümenin son tadilinde diğerleri % 100 olduğu halde eczacıların ki yerinde kalmıştır.

Muzaffer Beyin izahlarına göre, bir çok şeyler saydılar; eczacıların Hükümet tarafından tahdide tâbi, tamamen serbestisini istimal edemeyen bir sınıf olduğunu söylediler. Eğer % 60 ı fazla görüyorlarsa bunun % 45 e tenzilini anlarırm. Fakat Hacı Memet Beyin dedikleri gibi muafiyet ihdas etmek doğru değildir (Kanunda var sesleri). Evet, teklifleri zaten kanunda vardır ve kabul edilmiştir. Bunun fevkinde bir şey isteniyorsa doğru olamaz.

MEMET B. (Kütahya) — O halde anlaşılıyor ki, bu kanun hiç birimiz tarafından güzelce tetkik edilememiş ve hiç te pişmemiştir. Arkadaşların her mütaleasını encümen kabul ediyor. Eğer müsaade ederseniz bunu geniş bir zamana bırakalım.

MUHTELİT EN. M. M. REFIK ŞEVKET B. (Manisa) — Kanunun pişirilip pişirilmemesi, herkesin kendine göre onunla meşgul olup olmasına mütenasiptir.

MEMET B. (Kütahya) — Böyle 100 maddeli bir kanunda encümen bir çok mütaleaları kabul etmek suretile kanunun noksan olduğunu kabul etmektedir.

MUHTELİT ENCÜMEN M. M. REFIK ŞEVKET B. — Encümen musip olan noktaları, kabul etmekle vazifesini yapmış oluyor.

RÜŞTÜ B. (Bursa) — Vekil Beyin dediğini işitmedik ve anlamadık efendim.

[Hacı Memet Beyin takririni tekrar okundu]

(O, esasen kanunda var sesleri).

REFIK ŞEVKET B. (Manisa) — 11 inci maddenin üçüncü fıkrasında yani muafiyet faslınm bu maddesinde, nüfusu 5 000 den fazla olan yerlerde hasta bakıcılar, doktorlar ve saireden sonra eczacılar da zikredilmiştir.

MEMET B. (Kütahya) — Burada eczacıların şahsı mevzu bahisdir. Ben eczaneler diyorum (Gürültüler). Efendim, bazı eczacı vardır ki, elinde

çanta ile köyden köye gezer. Bunu, ben dairei intihabiyemde çok gördüm. Onun için eczacıların değil, eczanelerin istisnasını istiyorum (Gürültüler).

REİS — Vergi şahsa tarhedilir, eczaneye değil. Maamafih kanunda maksadımız temin ediliyor.

MEMET B. (Kütahya) — Temin olunuyorsa sözüm yoktur.

[Kastamonu mebusu Dr. Suat Beyin takririni tekrar okundu].

REİS — Nazarı dikkate alanlar ... Almayanlar ... Almamıştır.

[Balıkesir mebusu Muzaffer Beyin takririni tekrar okundu].

REİS — Takriri nazarı dikkate alanlar ... Almayanlar ... Nazarı dikkate alınmıştır.

Efendim, burada nisbete göre dereceler vardır. Bu, (D) fıkrasile birleştirilecek mi?

MUHTELİT EN. M. M. REFIK ŞEVKET B. (Manisa) — Birleştirilecek.

REİS — Nisbet kabul edildi. (D) ile birleştirilecektir.

(G) fıkrası tekrar okundu

REİS — Fıkraı reye arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

(H fıkrası tekrar okundu).

Kâzım Pş. (Diyarbakir) — Bu da % 60 a insin.

ZIYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, affedersiniz. Aynı davaya gelmiş oluyorum. Fakat havayı daha müsait görüyorum ve istişare ettiğim arkadaşlarımla da bunun hallini mümkün gördüler. pek fazla gitmiyorum. % 80 nin % 60 olarak kabulünü teklif ediyorum.

NURİ B. (Maraş) — Efendim, baytarlardan % 80 alınması, beni hayrete düşürdü. İstersek % 200 koyalım; kazanmadıktan sonra!..

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Zaten serbest baytar yoktur.

NURİ B. (Devamla) — Baytarlık tahsili beş senedir. Tatbikatı da çok güçtür. Böyle, hem tahsili ve hem tatbiki güç olan bir ilim erbabından % 80 vergi almak doğru değildir. Onun için bir takrir veriyorum.

Dr. FUAT B. (KIRKLARELİ) — Efendim, burada dişçi tabiri vardır. Dişçilerle diş tabiplerini ayırmak lâzımdır. Dişçiler, tahsil görmeden pratik yetişenleridir. Onun için bu tabiri düzeltmek lâzımdır.

Diş tabipleri için % 80 çoktur. Çünkü, bunların sarfettikleri altın gibi, kauçuk gibi bir sermaye vardır. Bunu nazarı dikkate alarak % 60 a indirilmesini teklif ediyorum.

Yani, Ziya Gevher Beyin takririne iştirak ediyorum.

MUHTELİT E. M. M. REFIK ŞEVKET B. (Manisa) — Diş tabipleri tabirini kabul ediyoruz.

Dr. FUAT B. (Kırklareli) — Diş tabipleri

ve dışçiler demek lâzımdır, yalnız dış tabipleri dersek o vakit dışçilerden vergi alınmaması lâzımgelir ve ara yere rekabet girer. Bu, dış tabiplerine fazla bir yük olmuş olur.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — Efendim, dışçiler, dış tabipleri her ne ise konulsun, mesele orad adegildir. Yalnız tenzil yolundaki tekliflere gelince, kazanç kanun lâyihası, Heyeti Celileye gelinceye kadar, müteaddit encümenlerden geçmiş, meslektaşlar ve ashabı ihtisas hazır bulunmak üzere bu teklifler tesbit edilmiştir. Esasen bu lâyihaın son defa encümene alınması da, sırf bütçemizin vaziyeti mü-lâbesesiledir. Bunu geçende de arz etmiştim. Bütün encümenlerde kabul edilmiş olan erkamın, burada tenzili cihetine gidilecek olursa, zannediyorum ki lâyihayı encümene göndermek hususundaki Heyeti Celilenin takip ettiği maksatla kabili telif olmaz. Zaten verginin ağır olduğunu tahmin etmiyorum. Bunların işgal edecekleri yerler bir tek odadır, bunların iradı gayrisafisinin % 80 ni de ehemmiyetli bir yekûn teşkil etmez. Eğer arzu ederlerse beyannameyi de getirsinler ve hakikî kazançları üzerinden vergi tarhını istesinler. Heyeti Celileden istirhamım, bu nisbetlerin burada tenzili cihetine gidilmesin. Eğer bu nisbetler üzerinde müzakeredilecek olursa, bu lâyihayı son defa encümene göndermek hususunda ittihaz edilen kararın hikmeti kalmaz. Onun için çok rica ediyorum, bu nisbetlerin tenzili cihetine gidilmesin.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim, bu kanunun Muhtelit encümene gitmesinin sebebi, verginin tezyidi değildir. Yeniden tetkik edilme üzere Muhtelit encümene havale edilmiştir. Vaziyet budur.

Sonra Maliye vekili Fuat Beyefendinin şahsî lûtufları, burada görülmelidir. Sebebi; Maliye Vekili Bey bunu getirdiği zaman % 40 olarak getirmişti. Biz bunu çıkara çıkara % 80 ne kadar çıkardık. Onun için lûtufları gösterdinler, bu tenzilâtı yapmışlar, fazla bir şey değildir. Maliye vekâletinin yapacağı tenzil % 10 u geçmez ve Maliye vekâleti yine bundan % 20 kazanmış ve aynı zamanda makul bir iş yapmış olur. Burada % 60 a inmesi ile Maliye vekâleti hiç bir şey kaybetmez, bir dakikalık fikri tasarrufu, bunu temin eder. Vekil Beyefendi bu % 20 yi bırakmışlar.

REŞİT B. (Gazi Antep) — Maliye Vekili Muhterem arkadaşımızdan anlamak isterim. Bütçe münasebetile bu kazanç kanunu yapılmıştır, rica ediyorum, tenzil cihetine katıyen gitmeyiniz dediler. Yani olduğu gibi kabul edilmesini söylediler. Olduğu gibi kabul edilecekse encümene müzakeresinin manası kalmaz. Encümen icap ederse, tenzil eder, icap ederse ilâve yapar. Heyet te lüzum görürse çoğaltır, dilerse azaltır. Maliye Vekilinin de buna mu-

vafakati lâzımdır. Muvafakat etmese bile Heyet, tabii kararını verir.

Bendeniz dış tabibi hakkında sual soracağım. Dış tabipleri, mektepten mezundurlar. Mezun olmayanların dışçilik yapması memnudur. Buraya korsak mezun olmayanlara da dışçilik yapmak salaâhiyeti vermiş oluruz. Binaenaleyh, bu vaziyeti ihdas eden kısmı kaldırmak lâzımdır. Zaten bırakılmıyor. Bu dışçi kelimesini kanundan kaldırmak lâzımdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgat) — Bu kazanç kanunu lâyihası, evvelce tevzi edilmişti. Orada cetvellerde görüyordum. Cetvele yazılan rakamın, bütçede yapacağı açık burada izah edildi. Binaenaleyh eski cetvelin iadesi ve nisbetlerine dokunulmaması hakkındaki mütaleaya göre, encümen tekrar aldı, şimdi getirdi. Binaenaleyh, encümenin şimdi tanzim ettiği mevzuu müzakere olan rakamlar üzerinde oynamak, bütçede açık vereceği için, evvelki verilen kararın kıymetini azaltacaktır. Nazarı dikkatini zi celbederim.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Niçin ezacıları tenzil ettiniz, bunu evvelce niçin söylemediniz.

Yüksek Reisliğe

Baytarların da vergi nisbetinin % 40 kısmında olan fıkraya konulmasını teklif ederim.

Maraş
Nuri

REİS — Efendim, takriri reyinize arz ediyorum, nazarı itibare alanlar ellerini kaldırsınlar. Almayanlar... Anlaşılmadı efendim. Takriri kabul edenler lûtfen ayağa kalksınlar. Kabul etmeyenler... Takrir nazarı dikkate alındı efendim.

Yüksek Reisliğe

H fıkrasındaki % 80 nisbetinin % 60 olarak kabulünü teklif ederim.

Çanakkale
Ziya Gevher

REİS — Efendim, bu takrirle (H) fıkrasından baytarlar çıktıktan sonra diğer meslek erbabı hakkındaki verginin % 80 nisbetinin % 60 a tenzilini istiyor efendim. Bu takriri nazarı dikkate alanlar... Almayanlar... Takrir nazarı dikkate alındı.

Refik Şevket Bey! baytarlar % 40, diğerleri % 60 olacaktır (Dışçiler ne olacak sesleri, bir yanlışlığa mahal kalmamak için izah edilsin sesleri).

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B. — Dışçiler yerine dış tabipleri tabirini kabul ediyoruz. Bizim bildiğimiz fennî ve ilmî esaslara müsteniden iş gören dış tabipleridir.

REİS — Bu izahat kâfidir zannederim. (H) fıkrasından baytarlar çıkarıldıktan sonra geri kalanını % 60 olarak reyinize arzedeceğim.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Dişçiler ke-
limesini encümen kabul etti.

Dr. Fuat B. (Kırklareli) — Dişçiler mesele-
sini bendeniz teklif etmiştim. Encümen kabul
ediyor.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B.
— Efendim, bendeniz dişçi diye bir mesleki
mahsus olduğunu bilmiyorum. Reşit Beyin
buyurdukları gibi dişçilik memnudur. Eğer ka-
nunî hükümler, böyle fennî olmayan, diş ta-
biplerinin yaptıkları işleri yapmalarına müsaa-
de ediyorsa, onun için de kanunda hüküm var-
dır. Bütün dünyada bulunan meslekleri, say-
mak mümkün değildir. Diş tabipleri ve mü-
masili diye kayıt vardır. Eğer böyle bir sanat
erbabı çıkacak olursa, mümasil meslek erbabı-
nın mükellef olduğu nisbete, lâıyk olduğu yere
ithal olunabilir.

Bizim maksadımız, diş tabiplerini kabul et-
mekle ilmi ve fennî olan sanat erbabıdır. Eğer
böyle bir meslek varsa, sanat varsa onlar da
buraya dahildir.

Dr. FUAT B. (Kırklareli) — Dişçi mekte-
binden çıkmış olanlara, kanunen diş tabibi de-
nir. Sıhhiye vekâletince mektepten çıkmamış
olduğu halde pratik surette yetişmiş ve bilimti-
han ehliyetname verilmiş dişçiler vardır. Hatta
bunların lâvhalarında, dişçi yazılıdır. Diş ta-
bibi diye yazmak, salâhiyetini haiz değildirler.

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B.
(Manisa) — Heyeti muhtereme, dişçi diye di-
ğer bir sınıf kabul ederse % 40 mı, % 30 mu,
burada nisbetleri vardır, arzu ettikleri nisbete
göre teklif yapsınlar buradaki dereceler meya-
nına, onları da ithal edelim.

Dr. FUAT B. (Kırklareli) — Dişçi diye ayrı-
ca bir sınıf vardır. Vekâletçe de kabul edilmiş-
tir.

TAHSİN B. (Aydm) — Nasıl ki avukatlar-
la dava vekilleri arasında bir fark varsa dişçi-
lerle diş tabipleri arasında aynı fark vardır.
Fakat dişçi ve diş tabibi diye ayrılarak vergi
farkı mevzuubahs olacaksa bu doğru olmaz.
Çünkü senelerce emek sarfedip Darülfünundan
talebe olarak yetişmiş bir adamla berberlikten
dişçi yetişmiş bir adam arasında fark gözetil-
mezse diş tabiplerinin aleyhine olur. Dişçi ve
diş tabibi diyelim. Fakat vergide fark olma-
sın. Biri daha çok, diğeri daha az verirse o âdi-
lâne olmaz.

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Efendim,
Mektebini bitirerek diş tabibi diplomasını alıp
muayenehane açan diş tabipleri vardır. Bir de
hakkı müktesebi olduğu için, yani alaydan ye-
tişmiş dişçiler vardır ki imtihana tâbi tutula-
rak ehliyetname verilmiştir. Bunlarda diş ta-
bipleri gibi muayenehane açarak dişçilik yapı-
bilirler. Dişçi, tabirini kullanmayalım, çünkü
her hangi bir adam, altın ve emay olarak diş
yapabilir. ve bu sebeple dişçiyim diyerek ken-

disini bu sınıfa ayırabilir. Bunu böyle deme-
yip diş tabipleri ve ehliyetnameli dişçiler dersek
mana anılaşır, hiç bir ihtilâf kalmaz.

Dr. FUAT B. (Kırklareli) — Ehliyetnameli
tabirini koymamaya lüzüm yoktur. Dişçi tabi-
ri kanunen kabul edilmiştir.

Riyasete

Fıkranın diş tabibi ve dişçi şeklinde tadilini
teklif ederim.

Kırklareli

Dr, Fuat

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B.
(Manisa) — Madem ki ehliyetnamesiz dişçi ola-
mıyor, Fuat Beyin takrirleri şayanı kabuldür.

REİS — Fuat Beyin takririni nazarı dikkate
alanlar ... Almayanlar ... Takrir nazarı dikkate
almıştır. Bu ifadeyi değiştiriyor ve (Diş ta-
bipleri kelimesini ilâve ediyoruz. Fıkranın şek-
li ne oluyor Refik Bey?

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B.
(Manisa) — Zannedirim ki bir az karıştı. Ten-
sip buyurursanız bunu reye koymıyalım da za-
bitları bir defa okuyalım.

REİS — Baytarlar % 40 a indi, binaenaleyh
bu fıkradan çıktı, hariçte kaldı. (D) fıkrasına
girecektir. Diğer bir müzakere daha cereyan et-
ti. Diş tabipleri kelimesini ilâve ettik. Sonra
meslek erbabının yüzde altmışa indirilmesi ka-
bul edildi. Şimdi yüzde seksen yüzde altmış olu-
yor; baytarlar kelimesi çıkarılıyor; diş tabiple-
ri kelimesi ilâve ediliyor. Tamam mıdır, muta-
bık mıdır?

MUHTELİT E. M. M. REFİK ŞEVKET B.
(Manisa) — Tamamdır, efendim.

REİS — O halde fıkrayı reyinize arz ediyö-
rum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul
edilmiştir.

(İ) fıkrası tekrar okundu

REİS — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

(İ) fıkrası tekrar okundu

ZİYA GEVHER B. (Çanakkale) — Evvelki
takririmle arzettiğim mesele, aynen buraya gel-
miş oldu. Görülüyor ki encümenimizde bir kar-
şıklık olmuş. Çünkü doktorlarla mücevherciler,
antikacılar yüzde elli bin lira kazanan insanlar
maddede beraberdirler. İşte demin izah etmiş
olduğum şekil, bundan mütevellittir. Her hangi
bir mütehasırın mücevherci, antikacı kadar pa-
ra kazandığı telâkkisi dolayısıledir ki uzun boy-
lu zahatta bulundum.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. — Ziya Gevher
Beyefendi, aksini iddia edebilirler mi?

ZİYA GEVHER B. (Devamla) — Bilâkis,
hiç zannetmiyorum. Eğer zannetmiş olsaydım,
her ikisi için de aynı suretle hareket ederdim.
İkisini ayırmakta ne meslek, ne de mantkı hiç
bir seyim yoktur. Şimdi yukarıdaki nisbetleri
% 80 den % 60 indirdiniz. Bu fıkrayı da ikiye
ayırmak lâzımdır. Birinci fıkrada mühendisler,

doktorlar, avukatlar zikrediliyor. Takririm bunları, mücevhercilerden, antikaçılardan ayırmak içindir. Zannedirim ki encümen bu hususta benimle hemfikirdir, öyle hissediyorum. Baytarları indirdiniz, eczacıları indirdiniz. Burada da % 100 den % 70 e indirilmesini rica ediyorum. Mücevherciler % 100 e tâbi olsunlar. Onun için zati maddenin ikiye ayrılması lâzımdır.

MALİYE VEKİLİ FUAT B. (Elâziz) — E- fendim, bu fıkrada tadat olunan erbabı ticaretin bir arada gösterilmesi, Ziya Gevher Beyefendinin işaret ettikleri gibi, bir karışıklık değildir. bu erbabı ticaretin işgal ettikleri mahaller itibarile yekdiğerine mümaselet gösterdiklerinden dolaydır.

Tenzilât meselesine gelince, deminki noktai nazarmı tekrar etmekle iktifa ediyorum. Hüküm Heyeti Celilenindir.

Dr. SUAT B. (Kastamonu) — Muhterem ar- kadaşlar, burada mevzubahs olan bu madde ve bu fıkrada doktorlar hakkında epey söz cereyan etti. Yeni baştan bir sey ilâve edecek değilim, yalnız bu fıkraya dahil olan umum doktorlar aynı nisbette kâr ediyorlarmış gibi hepsi % 100 e tâbi bulunuyorlar. Halbuki hayatta hepimiz biliriz ki bu mesleke sahip olan herkes, mektepten ilk çıktığı vakit 5 - 10 sene bir şey kazanamaz. Ondan sonra müşteri ve kazanç temin edebilir. Sonra ikametgâhlarında ve muayenehanelerinde deniliyor. Arkadaşlar, uzun tahsil yapmış olanlarda bir oda yoktur. Mektepten çıkan bir çok genç arkadaşlar, böyle vaziyet karşısında çok sıkılırlar, 15, 20, 30 sene doktorluk yapmış olan arkadaşlar, bu verginin ağır yükünden sıkılacak olurlarsa, muayenehanelerini evlerine nakledeler ve kendi şöhretlerinin icabı olarak hastalar kendi ayaklarına giderler.

Kendisi hastanın teveccühünü kazanmak için hastanın ayağına gitmek ve hastaya kendini arzetmeğe mecbur değildir. Binaenalevh bütün doktorları, aynı nisbete tâbi tutmak doğru değildir. Bunu üç sınıfa ayırmak lâzımdır. ve bu hususta bir de teklifte bulunacağım.

İkincisi, Hükümetin elinde böyle vergi ve mükellefiyet şekilleri, hususî bazı tedbir mahiyetindedir. Meselâ, millî sanavii himaye etmek için Hükümet gümrük resimlerini ve varidatlarını bir vasıta olarak kullanır. Onun gibi aksine olarak teşvik için primler ihdas eder. Simdi muhterem arkadaşlar, memleketimizin hali hepimize malûmdur.

Ankara, İstanbul. İzmir gibi yerlerde tessüs etmiş büyük doktorlarımız var. Memleketin her tarafına doktorları mütesaviven yetistirebilmek için behemehal yeniden havata atılan unsurları teşvik ve tesci etmek lâzımgelir.

Hulâsası sudur ki, veniden mektepten çıkan doktorları, on sene için kazançtan affetmek lâzımgelir. Bu tedbir sayesinde mektebin her

tarafının sıhhatini de iyi düşünmüş ve korumuş oluruz.

REİS — Takrirleri okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Doktorların üç sınıf addedilerek:

1 inci sınıf % 100

2 nci sınıf % 50

3 üncü sınıf % 25

Gayrisafi varidat nisbetinde kazanç vergisi vermelerini ve bu sınıflar etibba odalarının iştiraki reyile tesbit edilmesini arz ve teklif ederim efendim.

**Kastamonu
Dr. Suat**

Yüksek Reisliğe

Yeni çıkan hekimlerin on sene geçinceye kadar kazanç vergisinden muaf olmalarını arz ederim efendim.

**Kastamonu
Dr. Suat**

Yüksek Reisliğe

(I) fıkrası ikiye ayrılarak doktorlar, avukatlar, mühendisler, müşavirler ve mütehassıslar % 70

Antikaçılar % 100

şekline konulmasını rica ederim.

**Çanakkale
Ziya Gevher**

MÜKERREM B. (Isparta) — Efendim, kanunun, malûmu âliniz, muhtelif şekilleri var. Hükümetten gelen şekil, İktisat, Maliye, Bütçe encümenlerinden geçen şekiller var, bir de Muhtelit encümeninden gelen önümüzdeki şu son şekil var.

Serbest meslek erbabının kazanç vergisine tâbi olması hususunda icrayı tababet veya sanat ettikleri gayrimenkullerin iradı gayrisafilerinin esas tutulmasına dair maddedeki esaslı tebeddül, Hükümetten gelen ve demin arzettiğim encümenlerden ya aynen veyahut ufak tefek tadillerle kabul edilen şeklin esaslı surette değiştirilmiş olmasından mütevellittir. Hükümetten gelen şekil, bütün serbest meslek erbabının buldukları yazıhane veya kendi ikametgâhlarının iradı gayrisafilerinin % 50 sinin vergi matrahı olacağı kabul edilmiş, vaziyet biraz hafif tesbit edilmişti. Fakat buna mukabil alt tarafta fevkalâde bir sınıf ihdas edilmişti. Arzettiğim encümenlerden de bu geçmişti.

Bunlardan yazıhanelerinin veya ikametgâhlarının iradı gayrisafisi nisbetinden alınacak vergiden fazla fevkalâde sınıflar, kendi mesleki teşekkülleri arasından ayrılacakları derece üzerinden fevkalâde vergiye tâbi olacağı zikredilmişti.

Muhtelit encümen, fevkalâde listeyi tamamen ortadan kaldırarak serbest meslek erbabı-

nı yalnız muayene ve yazıhanelerinin veya ikametgâhlarında icrayı sanat ve tababet ettiklerini nazarı dikkate alarak onların % 100 vergiye tâbi tutmuş, yani iradı gayrisafisinin % 100 ünü vergiye matrah ittihaz etmiş. Mazbatalarında muttali olamadım. Acaba Muhtelit encümen, bu fevkalâde cetveli büsbütün niçin kaldırmış? İktisat, Maliye ve Bütçe encümenlerinin kabul ettiği fevkalâde cetveli fahiş görmüş olabilir. Fakat onu makul bir şekle irca ederek, daha mutedil bir şekle koyarak Heyeti Celileye arz etmesi daha münasip değil mi? Şimdi o cetvelleri bir tarafa bırakıyoruz. Yani bu serbest meslek erbabından fevkalâde bir şey almıyoruz. Ondan sonra da oturdıkları veya icrayı sanat ettikleri yazıhane veya kabinelerden % 100 iradı safiyi de çok görüyoruz. Bundan bendeniz bir şey anlamadım.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Arkadaşlar; kazanç kanununun ehemmiyetli surette mevzuunu teşkil eden meselelerin başında, gazetelerde mülâkat ve belki uzunca beyanat mevzuu teşkil edecek kadar efkârı umumiyeyi işgal eden işlerin içerisinde avukatların, doktorların kazançlarıyla gayrimütenasip vergi vermekte oldukları cereyanı var ve Hükümet haklı olarak ayda, senede şu kadar kazandığına yakından vâkıf olduğu filân avukat, doktor veya filân mühendisin beyannamesine bakarak makûs bir netice görünce, bunlara nisbeten yaklaşmış olmak için, kendi noktai nazardan bir cetvel hazırlamış, o cetvele göre, avukat, doktor ve sair serbest meslek erbabının her birinin icrayı sanat ettikleri memleketleri tasnif etmiş, şu kadar bin nüfuslu yerlerde icrayı sanat eden, sonra nüfus miktarına göre muhtelif yerlerde icrayı sanat eden meslek erbabını, avukatları, doktorları ve saireyi muhtelif derecelere ayırmış. 1, 2, 3, 4 demekle beraber bir de fevkalâde demiş.

Şimdi bu şekilde yaptığı cetvele göre her serbest meslek erbabı, bir defa oturduğu, iş yaptığı yazıhane, idarehane ve muayenehane iradı gayrisafisi üzerinden şu nisbette vergi verecektir. Ondan sonra, bunun haricinde olarak ayrıca da bir maktu vergi verecektir. Bu maktu vergi cetvelinde, her serbest meslek erbabının dereceleri gösterilmiştir. Muhtelif meslek erbabının teşekkülleri, taazzufları vardır. Binaenaleyh bir doktorun iktidar derecesi mi matluptur, onun için mensup olduğu etibba odası vardır. Bir avukatın kazanor mu mevzubahstir, barolara müracaat edilir. Bir mühendisin ihtisası mı aranılıyor, varsa mensup olduğu teşekkül, yoksa onun yerine ticaret odasına veyahut belediye müracaat olunur. Şimdi İstanbulda avukatlık eden her hangi bir adamın kazancını öğrenmek lâzımgelse orada baroya kayıtlı 600 avukat vardır. Onların içerisinde intihap edilen 11 kişi bu dereceyi tayin ve takdir edecek-

tir. Etibba odasının beş tane vilâyeti vardır. Bir doktorun derecesini tayin lâzımgelirse cemiyetin heyeti idaresine müracaat edilecektir. Binaenaleyh bu vaziyet karşısında her kesin kazancının takdiri keyfiyetini; belki mensup olduğu meslektaşlarının şahrıslarını, isimlerini bile tanımadıkları bir heyete bırakmak gibi bir vaziyet hâsıl oluyor. Ne oluyor?... Devlet namına vergi alalım derken müteşekkil heyetlere mensup eftrat arasında bir takım ve hususî telâkkilerde belki yanlış cereyanlardan ve belki de hatta ve hatta istirkap ve belki de garazkârlıktan mütevellit cereyanlar açmağa meydan vermiş oluruz.

Dr. SUAT B. (Kastamonu) — İstişari mahiyettedir.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — İstişari mahiyette değildir, kararları katidir. Binaenaleyh öyle oluyor ki, mücerret avukatlar, mühendisler, doktorlar, mimarlardan kazançlarıyla mütenasip vergi alalım derken derece takdirlinden mütevellit aralarına münaferet sokmak lâzımgeliyor ve mevcut hakkı ihlâl etmiş oluyoruz. Bunu yapmaktan maksadımız, para almak değil mi? Temin edeceğimiz parayı hesap ediniz ve bu gibi meslek erbabının yekûnunu bulunuz. Bu şekilde cetvellerle kendi noktai nazarınıza göre derecelerini hesap ediniz. Biz bu yekûnu size yani Hükümete iradı gayrisafi üzerinden temin edelim dedik. Bir kısım için % 30, % 40 ı % 50 ye çıkaralım dedik. Bu şekilde hiç olmazsa herkesin vergi mevzuu, kendi kendiliğinden doğan, kendi faaliyetinden ve hizmetinden doğan bir hâdise olarak tayin olunursa, isteyen iradı gayrisafi üzerinden vergisini verir; istemiyen, beyanname verir. Abdülhalik Beyin de muvafakatini aldıktan sonra yeni Maliye Vekili Beyefendi arkadaşımız işe başlayınca bu sefer dedi ki, avukatlardan ve serbest meslek erbabından alınmakta olan bu nisbetler azdır. Yalnız mesleklerinin icrasına tahsis ettikleri idarehane, yazıhane veya evlerinin iradı gayrisafisinden alınan vergi kâfi değildir. Ayrıca ikametgâhlarından dahi bir şey alalım. Bu sebeple iradı gayrisafinin üzerine konmuş olan verginin daha fazla artırılmasını teklif etti. Dedik ki, Beyefendi, ikametgâh meselesi de başka işler çıkaracak. Bazısı babasının, babasının kayın babasının evinde oturur, bir kısmı köşkte, şurada burada oturur. Bu da yeni ihtilâflar çıkaracaktır. Mal memurlarını şu veya bunun tetkikatına ve muamelâtını teşvişe yol vermektense bunun da bir yolunu bulalım.

Açık söylüyorum; Adliye encümeninden bir arkadaş tek teşevvüshe mahal kalmamış, herkesin hattı hareketini gösteren kanunda bir muayeniyet olsun diye şu teklifte bulundu. Biz böyle olmaktansa % 100 vermeğe razıyız, dedi. Bunun üzerine orada adliyecî arkadaşlardan bir tanesinin söylemiş olduğu bu sözün hilâfını söy-

lemeği, şahsan hiç birimiz kendi hesabımıza doğru bulmadık. Reye konuldu ve encümen kabul etti. % 100 ün azlığı veya çokluğu hakkında encümenimiz tarafından söylenecek bir şey yoktur. Nitekim encümen nisbet üzerinde bir şey söylememektedir. Çünkü kendisi kabul etmiştir. Bu izahatı vermemin sebebi; Mükerrerem Beyin söylediği cetvelin niçin kaldırılmış olduğunu ve bu % 100 ün niçin kabul edildiğini bendeniz izah etmiş olmak içindir. Nisbet meselesi, Heyeti Umumiyenin tensibile takarrür edecek bir keyfiyettir.

SADETTİN RIZA B. (İstanbul) — Efendim, muayyeniyet olsun, teşevvüş olmasın derken bendeniz öyle zannediyorum ki, bir adaletsizliğe doğru gitmişiz. Bir defa, bu kanunla serbest meslek erbabına beyanname vermek hakkını veriyoruz. Maktuiyete gittiğimiz zaman da, tenzilât cihetine gidilmesini düşünüyoruz. Artık kendilerine beyanname vermek hakkı verildikten sonra maktuiyet ve tenzilât üzerinde iki cepheli düşünmek gibi geliyor. Yalnız serbest meslek erbabını değil, aynı zamanda hakikî kazanç sahiplerinden de bu vergiyi almak hususunda yol aramak mecburiyetindeyiz. Sonra teşevvüş olmasın diyerek çok kazanç sahibi doktorlar ve avukatlar gibi doğrudan doğruya Mükerrerem Beyefendinin buyurdıkları fevkalâde kısımdan çıkarıp hepsini hamur etmeğe kalkmak, büyük kazançlara az, küçük kazançlara fazla yük tahmil etmektir. Bendenize kalırsa bu usul, vergi cibayetlerinde biraz doğru yol olmasa gerektir. Bu kanundan maksat, doğrudan doğruya kazanç yapanlardan Hazine hissesi almaktır. Nitekim erbabi ticaretten beyanname ile kazançları nisbetinde vergi alıyoruz. Binaenaleyh, çok kazanan doktorlar ve avukatlardan da beyanname ile vergi almak lâzımgelir.

Bendeniz, Refik Şevket Beyin buyurdıkları şekilde iki haksızlık gördüm. Haksızlıklardan birisi, kısmen Hazine aleyhine, ikincisi de serbest meslek erbabi aleyhinedir. Birincisinde büyük kazanç sahibi doktorlar ve avukatlar bir işte 20-30 bin lira kazanabilir. Fakat bu maktuiyete gidilirse Hazineye 500 lira verirler, vergiden kurtulurlar. Halbuki beri tarafta, her hangi bir fabrikatör, müterakki vergiye tâbi olarak 10 bin lira verecektir.

İkincisi, bu müşevveşiyeti ortadan kaldırmak için az kazanan avukat ve doktorlara da büyük vergiler konmuştur. Bendeniz bu meseleyi yeniden bir tetkik mevzuu telâkki ediyorum. Bir tekrar veriyorum. Encümen yeniden tetkik etsin.

REFİK ŞEVKET B. (Manisa) — Arkadaşlar, bir noktayı maalesef unuttum. Fevkalâde olarak vergi tarhına mevzu olan, hakikaten calibi dikkat olan bir mesele vardır. O da

bilhassa İstanbulda, baroya dahil değil, mühendisler cemiyetine dahil değil, şuraya dahil değil, buraya dahil değil, fakat yüksek paralarla malûmatı hukukiyesine binaen, hakemlik yapanlar, hukuk müşavirliği yapanlar vardır. Memaliki ecnebiyede büyük büyük müesseselerde vazife alarak ve başkasını tevkil ederek iş gören zevat vardır. Bunlar, nihayet bir hanın veya bir apartmanın bir odasında otururlar. Halbuki, bunların kazandıkları paranın miktarı, herkesçe malûm olmasına rağmen Hükûmet bunların kazancından on para almamaktadır. Çünkü avukat dersiniz avukatlık şeraitini haiz değildir, simsar değildir, komuşoncu değildir, müstahdem değildir. Yani öyle bazı vaziyetler var ki bunlar memlekette mütemadiyen para kazanmış oldukları halde kendilerinin kazancından Devlete hisse ayırdıkları yoktur. Buna mukabil onlardan daha az, amma ne kadar az, çok daha az kazanan emsali belki verginin tahtı tesirinde, hatta zebun kalmaktadır. Bunun dahi önüne geçmek için gayet güzel ahkâm koyduk. Bu maddenin tahsil nisbeti fasıllarında gelecektir.

Şimdi arkadaşlar, arzettiğim gibi bu şekilde sıfat ve salâhiyetleri tesbit edilememiş olan adamlar, müşavirlik, plân yapmak bilmem ne gibi, hakikatte bir Türk mühendisine, bir avukata terettüp eden işleri yapmak suretile iş alanların vergilerinin artık kaçakçılığının önüne geçecek ahkâm koyduk ve dedik ki, bu gibi adamlara para veren müesseseler, verdikleri paranın miktarını, müstahdemleri meyanında göstermeğe mecburdurlar. Binaenaleyh, baroya dahil olmayan, avukatım diye kendini tanıtmayan her hangi bir adam, avukatlık işini yaparak para kazanmak vaziyetine gelirse, parayı kimden alırsa alsın, onun defterinde görünmek lâzımdır. Hakemlik yapanlara, hakem ücreti verenler bunu kadrosuna ithal etmeği mecbur tuttuk. Akla gelen bir vaziyet hâsıl oldu. Farzedelim ki filân adama bin lira hakem ücreti diye bir şey verildi. Bu parayı o müessese verdim diye defterinde ya göstermezse?... Onun cevabı şudur: O müessese için bir defa bunu göstermemeğe sebep yoktur. Çünkü parayı vermiştir.

İkincisi, maiyetindeki müstahdemleri göstermemeğe sebep yoktur.

Üçüncüsü, bunları göstermeyenler hakkında cezaî tedbirlerimiz vardır. hukukî mesuliyetleri vardır. Binaenaleyh daha ileride tahsilât babında göreceğiz ki, bunların mümkün olabildiği kadar vergiye tâbi olmaları için ahkâm konmuştur. Binaenaleyh, Hükûmetçe nazarı dikkate alınan endişelerin önüne bu suretle geçilmiştir.

REİS — Bu mevzu çok mühimdir, vakit te geçmiştir, ekseriyet te şüpheli vaziyettedir. Müsaadenizle celseyi tatil edeceğim. Sonra bu kanunun, bayramdan evvel her halde çıkması lâ-

zımgeliyor. Onun için tensip buyurulursa, yarından itibaren yevmi inikatlar yapalım. Muvafık mı efendim? (Muvafık sesleri). Şu halde yarın

saat 14 te toplanmak üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati: 18,45

